

**Roczny raport z badania efektywności projektów lokalnych
dofinansowanych i realizowanych we wszystkich celach
szczegółowych wsparcia Programu w 2016 roku,
przygotowany w ramach „Programu ograniczania
przestępczości i społecznych zachowań Razem bezpieczniej
im. Władysława Stasiaka na lata 2016 i 2017”**

Zamawiający:

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

ul. Stefana Batorego 5

02-591 Warszawa

www.mswia.gov.pl

Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych
i Administracji

Wykonawca:

„EU-CONSULT” Sp. z o.o.

Ul. Toruńska 18c lokal D

80-747 Gdańsk

www.eu-consult.pl

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI	3
1. WPROWADZENIE.....	5
1.1. Opis Programu	5
1.2. Przedmiot i cel badania	8
1.3. Dotychczasowe wyniki ewaluacji przeprowadzonych na potrzeby określenia efektywności Programu.....	9
2. METODYKA ORAZ SPOSÓB REALIZACJI BADANIA	13
2.1.1. Analiza źródeł wtórnych (DR)	13
2.1.2. Ankieta internetowa wspomagana komputerowo (CAWI).....	14
2.1.3. Studium przypadku	15
3. Efektywność projektów lokalnych w ramach „Programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpieczniej im. Władysława Stasiaka na lata 2016 i 2017”	16
3.1. Informacje dotyczące projektów lokalnych zrealizowanych w roku 2016 w ramach programu „Razem bezpieczniej”	16
3.2. Działania podejmowane w ramach projektów lokalnych oraz ich ocena	18
4. STUDIUM PRZYPADKU.....	35
4.1. Projekt pn. „Bezpieczeństwo w miejscach publicznych ze szczególnym uwzględnieniem tworzenia lokalnych systemów bezpieczeństwa”	35
4.2. Projekt pn. „Bezpieczniej na drogach w Powiecie Limanowskim 2016”	39
4.3. Projekt pn. „Razem dla bezpieczeństwa – kompleksowe działania na rzecz społeczności lokalnych Powiatu Prudnickiego”	43
4.4. Projekt pn. „Dzieci w Gminie Nidzica przemocy mówią NIE”	46
5. PODSUMOWANIE	51
6. ANEKS	56

6.1.	Spis ilustracji	56
6.1.1.	Rysunki	56
6.1.2.	Tabele	56
6.1.3.	Wykresy	56
6.2.	Wzór kwestionariusza ankiety internetowej (CAWI)	58

1. WPROWADZENIE

1.1. Opis Programu¹

„Program ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpieczniejsze im. Władysława Stasiaka na lata 2016 i 2017” jest kontynuacją „Rządowego programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpieczniejsze”, realizowanego w latach 2007 – 2015, w zakresie zasad głównego celu, jakim jest wspieranie działań na rzecz bezpieczeństwa społeczności lokalnych.

Zgodnie z kierunkiem interwencji 7.2. „Przeciwdziałanie i zwalczanie przestępstw oraz zagrożeń dla bezpieczeństwa i porządku publicznego”, Cel 7. „Zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa porządku publicznego” Strategii Sprawne Państwo 2020 (załącznik do uchwały nr 17 Rady Ministrów z dnia 12 lutego 2013 r. (poz.136)), Program stanowi skuteczne narzędzie wspierające realizację ustawowych działań organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Koordynatorem działań realizowanych w ramach Programu jest Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji. Koordynacja Programu odbywa się przy pomocy Międzyresortowego Zespołu ds. Programu.

Zgodnie z założeniami realizacja „Programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpieczniejsze im. Władysława Stasiaka na lata 2016 i 2017” powinna pozwolić na utrzymanie osiągniętych rezultatów w zakresie poprawy bezpieczeństwa i porządku publicznego, a także podniesienie poziomu wiedzy i aktywizację społeczeństwa w zakresie zapobiegania przestępczości i aspołecznych zachowań, poprawienie wizerunku Policji i innych służb działających w tym zakresie. Realizacja Programu ukierunkowana jest na:

- przeciwdziałanie przestępczości pospolitej (włamania, kradzieże, pobicia, uszkodzenia mienia, itd.),

¹ Dostępny w Internecie: <http://razembezpiecniejsze.mswia.gov.pl/rb/o-programie/opis-programu/3743,Opis-programu.html> [dostęp na dzień 12.12.2017].

- organizowanie na poziomie lokalnym i ogólnokrajowym działań na rzecz bezpieczeństwa, aktywizujących społeczności lokalne, jednostki samorządu terytorialnego, służby powołane do zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz inne instytucje,
- poprawę bezpieczeństwa dzieci i młodzieży,
- ograniczanie patologii i aspołecznych zachowań,
- inicjowanie przedsięwzięć na rzecz „bezpieczeństwa przestrzeni” społeczności lokalnych.

Cel główny Programu:

Wspieranie działań na rzecz bezpieczeństwa społeczności lokalnych.

Cel nadrzędny jest realizowany poprzez trzy cele szczegółowe:

1. Bezpieczeństwo w miejscach publicznych ze szczególnym uwzględnieniem tworzenia lokalnych systemów bezpieczeństwa.
2. Przeciwdziałanie zjawiskom patologii oraz ochrona dzieci i młodzieży.
3. Edukacja dla bezpieczeństwa.

Rysunek 1. Cele i działania realizowane w ramach Programu

Źródło: Opracowanie własne EU-CONSULT Sp. z o.o. na podstawie <http://razembezpieczniej.mswia.gov.pl/rb/o-programie/obszary-dzialania/3742,Obszary-dzialania.html> [dostęp na dzień: 12.12.2017]

W ramach Programu wspierane są przede wszystkim kompleksowe (systemowe) przedsięwzięcia na rzecz bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej, z uwzględnieniem działań

na rzecz przeciwdziałania patologiom społecznym, w tym przeciwdziałania przemocy, narkomanii i ograniczania dostępu do substancji psychoaktywnych tzw. dopalaczy oraz poprawiające infrastrukturę bezpieczeństwa, szczególnie w ramach lokalnych systemów bezpieczeństwa. Lokalne systemy bezpieczeństwa dotyczą działań na rzecz bezpiecznej przestrzeni, bezpiecznej infrastruktury oraz przeciwdziałania patologiom społecznym i przestępczości pospolitej (działania profilaktyczno-prewencyjne, informacyjne, edukacyjne). Program przewiduje:

1. Przeciwdziałanie społecznym źródłom przestępczości.
2. Realizację i wdrażanie działań z zakresu prawa, eliminujących elementy kryminogenne w sferze społecznej życia.
3. Tworzenie stabilnych mechanizmów wspierania instytucji rządowych i samorządowych w ich aktywności na rzecz bezpieczeństwa i pożytku publicznego.

Działania z tego zakresu prowadzone są w gminach i powiatach na terenie całego kraju (zgodnie z założeniami udział jednostek samorządu terytorialnego odbywa się na zasadzie dobrowolności). Realizacja projektów poprzedzana jest diagnozą, oceną możliwości ich wdrożenia przez wnioskodawców oraz określeniem zakresu zadań wpisujących się w obszary (cele) Programu. Projekty złożone przez wnioskodawców w ramach naboru wniosków, weryfikowane są przez właściwe instytucje odpowiedzialne za ocenę i wybór projektów do dofinansowania. Do dofinansowania wybierane są projekty, które spełniają kryteria określone na kolejnych etapach oceny i w sposób najbardziej efektywny pozwalają na osiągnięcie celów założonych w Programie.

Cele szczegółowe Programu finansowane są w ramach dotacji i realizowane przez:

- 1) jednostki samorządu terytorialnego, które nawiążą z wojewodą porozumienia administracyjne,
- 2) organizacje pozarządowe oraz podmioty określone w art. 3 ust. 3 ustawy o wolontariacie i pożytku publicznego nieprowadzące działalności gospodarczej, które zawrą z wojewodą umowy cywilnoprawne.

Na poziomie centralnym realizowane są zadania związane z koordynacją i nadzorem działań związanych z wdrażaniem i realizacją Programu. W ramach perspektywy finansowej na lata 2007 – 2015 opracowane zostały raporty ewaluacyjne, które posłużyły m.in. do identyfikacji nowych i aktualizacji istniejących obszarów tematycznych i posłużyły, jako punkt wyjścia do opracowania kolejnej perspektywy finansowej.

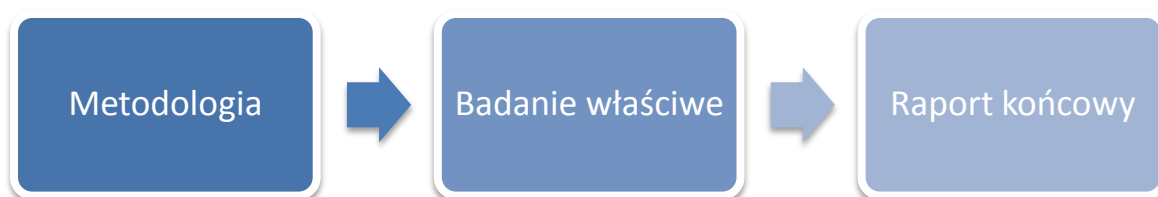
1.2. Przedmiot i cel badania

Przedmiotem badania realizowanego przez firmę EU-CONSULT Sp. z o.o. były projekty lokalne zrealizowane w roku 2016 w ramach „Programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpieczniej im. Władysława Stasiaka na lata 2016 i 2017”.

Badanie zostało realizowane w trzech etapach obejmujących:

- opracowanie metodologii badania, w tym harmonogramu, sposobu realizacji badania oraz narzędzi badawczych,
- realizację badania właściwego, czyli pozyskanie niezbędnych danych oraz ich analiza,
- opracowanie raportu z przeprowadzonego badania.

Rysunek 2. Etapy procesu badawczego

Źródło: Opracowanie własne EU-CONSULT Sp. z o.o.

Badanie objęło swoim zasięgiem 51 projektów (Tabela 1). Projekty te zrealizowano na terenie wszystkich 16 województw kraju. Obejmowały one trzy cele szczegółowe Programu, tj.:

1. Bezpieczeństwo w miejscach publicznych ze szczególnym uwzględnieniem tworzenia lokalnych systemów bezpieczeństwa,
2. Przeciwdziałanie zjawiskom patologii oraz ochrona dzieci i młodzieży,
3. Edukację dla bezpieczeństwa.

Tabela 1. Dane dotyczące projektów zrealizowanych w roku 2016 w ramach „Programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpieczniejsze im. Władysława Stasiaka na lata 2016 i 2017”

BEZPIECZEŃSTWO W MIEJSCACH PUBLICZNYCH ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM TWORZENIA LOKALNYCH SYSTEMÓW BEZPIECZEŃSTWA	
Liczba projektów w 2016 r.:	22
Liczba województw:	10 (dolnośląskie, lubelskie, łódzkie, mazowieckie, opolskie, podkarpackie, pomorskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie, zachodniopomorskie)
PRZECIWDZIAŁANIE ZJAWISKOM PATOLOGII ORAZ OCHRONA DZIECI I MŁODZIEŻY	
Liczba projektów w 2016 r.:	19
Liczba województw:	13 (dolnośląskie, kujawsko-pomorskie, lubelskie, lubuskie, łódzkie, mazowieckie, opolskie, podkarpackie, podlaskie, pomorskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie, wielkopolskie)
EDUKACJA DLA BEZPIECZEŃSTWA	
Liczba projektów w 2016 r.:	10
Liczba województw:	9 (dolnośląskie, lubelskie, małopolskie, mazowieckie, opolskie, podkarpackie, pomorskie, śląskie, warmińsko-mazurskie)

Źródło: Opracowanie własne EU-CONSULT Sp. z o.o. na podstawie załącznika nr 2 „Projekty dofinansowane w ramach programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem bezpieczniejsze im. Władysława Stasiaka w 2016 roku

1.3. Dotychczasowe wyniki ewaluacji przeprowadzonych na potrzeby określenia efektywności Programu

Rządowy program ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem bezpieczniejsze”, od 2011 roku poddawany był przez zewnętrzne ośrodki badawcze badaniom ewaluacyjnym, których celem była ocena jego efektywności. W ramach Programu zostały zrealizowane następujące badania:

- 1) „Badanie mechanizmu udzielania wsparcia administracji samorządowej i organizacji pozarządowych w ramach programu *Razem bezpieczniejsze*” (2011 r.);
- 2) „Badanie programu *Razem bezpieczniejsze* w zakresie opracowania systemu wskaźników i rezultatów oraz ich weryfikacji na poziomie lokalnym” (2012 r.);

- 3) „Badanie efektywności programów lokalnych w ramach programu *Razem bezpiecznie*, dofinansowanych i realizowanych we wszystkich obszarach wsparcia Programu w latach 2013-2015” (projekty z lat 2012, 2013, 2014);
- 4) „Badanie ewaluacyjne programu ograniczania przestępczości i społecznych zachowań *Razem bezpiecznie* za okres 2007-2015”.

Wszystkie wskazane powyżej raporty udostępnione zostały na stronie internetowej Programu.

Ankieta o charakterze profilaktyczno-prewencyjnym skierowana do uczestników projektów²

W związku z przyjęciem przez Radę Ministrów (marzec 2016 r.) do realizacji, rządowego „Programu ograniczania przestępczości i społecznych zachowań Razem bezpiecznie im. Władysława Stasiaka na lata 2016 i 2017”, w MSWiA opracowano formularz ankiety o charakterze profilaktyczno-prewencyjnym, skierowanej do uczestników projektów, dofinansowywanych w ramach Programu.

Zgodnie z treścią Programu ankiety skierowane zostały do uczestników projektów na początku realizacji projektu i na koniec jego realizacji. Powyższy formularz został opracowany we współpracy z Gabinetem Komendanta Głównego Policji. Liczba ankiet dla danego projektu wynosiła min. 100 egzemplarzy, przy założeniu, że zadanie dotyczy odbiorców powyżej lat 15. W przypadku projektu, który był skierowany np. do funkcjonariuszy Policji, procedura związana z ankietami nie była stosowana.

Wyniki ankiet skierowanych do uczestników dofinansowanych projektów w 2016 roku na początku realizacji projektu i na koniec jego realizacji pokazały, że:

- w przypadku wszystkich projektów uzyskano **wzrost poziomu świadomości uczestników Programu na temat bezpiecznych zachowań**,

² „Raport postępu realizacji w 2016 roku Programu ograniczania przestępczości i społecznych zachowań Razem bezpiecznie im. Władysława Stasiaka na lata 2016 i 2017”, dostępny w Internecie: <http://razembezpieczniej.mswia.gov.pl/rb/sprawozdania-i-raporty/program-razem-bezpieczn-1/3833,Program-Razem-bezpiecznie-2016-i-2017.html> (dostęp na dzień: 13.12.2017).

- w przypadku zdecydowanej większości projektów (wszystkie za wyjątkiem pięciu) uzyskano **wzrost poziomu poczucia bezpieczeństwa wśród uczestników Programu**³.

Częstkowe wyniki badań poddane zostały ewaluacji w kontekście wyników badań przeprowadzonych przez „**Polskie Badanie Przestępczości 2017**”, realizowane przez **Komendę Główną Policji**, co pozwala na skorelowanie ich z obecnymi trendami na poziomie regionalnym i krajowym.

„Polskie Badanie Przestępczości 2017”⁴

„Polskie Badanie Przestępczości” to badanie opinii publicznej, które realizowane jest cyklicznie od roku 2007 przez Komendę Główną Policji. Badanie przeprowadzane jest na próbie 17 000 tysięcy Polaków, którzy ukończyli 15 rok życia i dotyczy w głównej mierze: oceny pracy Policji, ich skuteczności w walce z przestępczością, a poczuciem bezpieczeństwa mieszkańców.

Najważniejsze wyniki badania zrealizowanego na przełomie stycznia i lutego 2017 roku, to:

- 68,7% Polaków uważa, iż **Policja jest skuteczna** w walce z przestępczością w ich okolicy (wzrost o 2,7% w stosunku do roku 2016);
- 69,2% Polaków **pozytywnie ocenia pracę policjantów**, pełniących służbę w okolicy ich miejsca zamieszkania (wzrost o 1,8% w stosunku do roku 2016);
- 76,1% Polaków **czuje się bezpiecznie** podczas spacerów po zmroku w okolicy swojego miejsca zamieszkania (wzrost o 2% w stosunku do roku 2016).

Wyniki te korespondują z tymi, które uzyskano w badaniu efektywności projektów lokalnych dofinansowanych i realizowanych w ramach „Programu ograniczania przestępczości

³ Uwaga: „ujemny” wynik ewaluacji projektów we wskaźniku „poziom poczucia bezpieczeństwa uczestników programu” wynika z faktu wzrostu świadomości zagrożeń u odbiorców projektów (np. skierowanych w szczególności do seniorów). Wraz z uświadomieniem grożących zagrożeń „spadło” u tych osób poczucie bezpieczeństwa, ale równocześnie zadeklarowały one zmianę swojego dotychczasowego postępowania w celu uniknięcia tych zagrożeń (np. oszustwa „na wnuczka”).

⁴ Raport zawierający wyniki badania, dostępny w Internecie:

https://www.google.pl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjrsHV o4fYAhWB_KQKHYWdA40QFgg0MAI&url=http%3A%2F%2Fbip.kgp.policja.gov.pl%2Fdownload%2F18%2F85912%2FOcenaPolicjiPoczucieBezpieczenstwaPBP2007-2017.pdf&usq=AOvVaw0opovrP5QbLBgxxi1x8G2i (dostęp na dzień 13.12.2017).

i aspołecznych zachowań Razem bezpieczniej im. Władysława Stasiaka na lata 2016 i 2017” w roku 2016, w szczególności w zakresie poczucie bezpieczeństwa mieszkańców oraz wzrostu poziomu zaufania do pracowników Policji.

2. METODYKA ORAZ SPOSÓB REALIZACJI BADANIA

Podczas procesu badawczego wykorzystane zostały: metoda jakościowa (analiza danych zastanych oraz studium przypadku) oraz metoda ilościowa (ankieta bezpośrednia). Metody te pozwoliły na pozyskanie danych pierwotnych oraz wtórnych (Rysunek 3).

Rysunek 3. Zastosowane metody i techniki badawcze

Metoda jakościowa	Metoda ilościowa
• Analiza danych zastanych (desk research) • Studium przypadku (case study)	• Ankieta internetowa (CAWI)

Źródło: Opracowanie własne EU-CONSULT Sp. z o.o.

2.1.1. Analiza źródeł wtórnych (DR)

OPIS METODY

Analiza danych zastanych (ang. desk research) to metoda badawcza, która jest wolna od większości obciążeń charakterystycznych dla badań reaktywnych, takich jak chociażby efekt ankierski. Pozwala tym samym na uzyskanie wysoce obiektywnych informacji. Ponadto stanowi doskonały wstęp do dalszych etapów procesu badawczego, ponieważ nakierowują zespół na pewne konkretne problemy, które można pogłębić i wyjaśnić w wyniku realizacji badań reaktywnych.

ŹRÓDŁA DANYCH

Analizie poddana została dokumentacja dotycząca Programu, a także poszczególnych projektów zrealizowanych w roku 2016, w tym m.in.:

- Wnioski o dofinansowanie projektów,
- Raport postępu realizacji w 2016 roku „Programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpieczniej im. Władysława Stasiaka na lata 2016 i 2017”,

- Raport końcowy z „Badania ewaluacyjnego programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań *Razem bezpieczniej* za okres 2007-2015” oraz „Polskie badanie przestępczości, Profil obszarów działania Komend Wojewódzkich i Komendy Stołecznej Policji”.

2.1.2. Ankieta internetowa wspomagana komputerowo (CAWI)

OPIS METODY

W ramach badania zrealizowane zostały ankiety przy użyciu komputera podłączonego do Internetu (CAWI – ang. computer assisted web interview). Jest to technika ilościowa polegająca na tym, że respondent ma możliwość samodzielnego wypełnienia ankiety w formie elektronicznej, z pomocą wyświetlanych wskazówek.

Zaletami owej techniki, oprócz stosunkowo szybkiej realizacji badania oraz możliwości dotarcia do respondentów znajdujących się w znacznej odległości geograficznej, jest eliminacja pośrednictwa ankietera oraz stały dostęp badacza do uzyskiwanych danych, umożliwiając ich kontrolę i analizę bez konieczności czasochłonnej digitalizacji danych (jak ma to miejsce w przypadku tradycyjnej ankiety papierowej).

DOBÓR PRÓBY

Dobór próby: całościowy.

Wykonawca badania podjął próbę uzyskania informacji zwrotnych od wszystkich Projektodawców. Kwestionariusz wywiadu CAWI został wysłany do wszystkich osób uprawnionych w imieniu Wnioskodawcy do udzielania informacji dotyczącej projektu. Do wiadomości dołączony został list polecający podpisany przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji. Wykonawca kontaktował się z Projektodawcami również drogą telefoniczną, w celu zapewnienia większej efektywności działań podejmowanych w procesie badawczym.

Na potrzeby badania zrealizowano 28 ankiet CAWI.

2.1.3. Studium przypadku

OPIS METODY

Studium przypadku (ang. case study) to metoda służąca konstrukcji sposobu analizowania przypadku. Analizując i tworząc przypadki, nie stosuje się sztywnych reguł i zasad, których bezwzględnie należy się trzymać. Analizowanie przypadków rozwija umiejętność krytycznego i kreatywnego myślenia, uczy widzieć problemy w ich złożonym kontekście, myśleć kategoriami ciągów konsekwencji podjętych decyzji i rozpatrywać problemy wielostronnie. Case nie kończy się z chwilą jego opisanie. Jego analiza jest równie istotna, jak jego treść.

DOBÓR PRÓBY

Liczba studiów przypadku: 4;

Dobór próby: celowy.

Technikami badawczymi użytymi w ramach studium przypadku były:

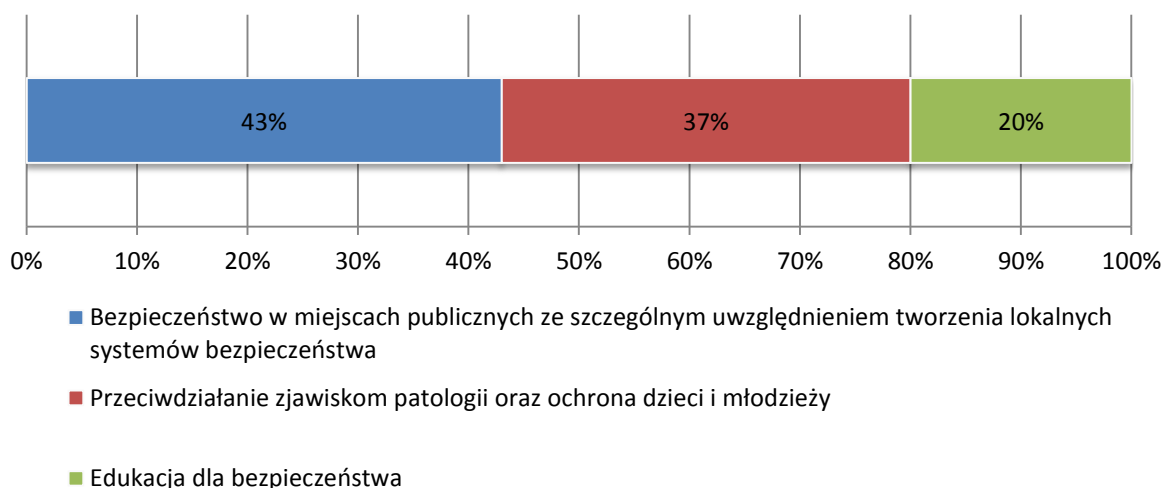
- studium przypadku oparte o dokumenty,
- wywiady indywidualne w trakcie badania.

3. Efektywność projektów lokalnych w ramach „Programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpieczniej im. Władysława Stasiaka na lata 2016 i 2017”

3.1. Informacje dotyczące projektów lokalnych zrealizowanych w roku 2016 w ramach programu „Razem bezpieczniej”

W roku 2016 w ramach programu „Razem bezpieczniej” zrealizowanych zostało 51 projektów. Największa część z nich została podjęta w obszarze „Bezpieczeństwo w miejscach publicznych ze szczególnym uwzględnieniem tworzenia lokalnych systemów bezpieczeństwa” – było ich 22, czyli stanowiły 43% ogółu zrealizowanych projektów. Drugim najpopularniejszym obszarem było „Przeciwdziałanie zjawiskom patologii oraz ochrona dzieci i młodzieży”, w ramach którego zrealizowano 19 projektów, tj. 37% ogółu. Na ostatnim miejscu znalazła się „Edukacja dla bezpieczeństwa” – 10 projektów stanowiących pozostałe 20% z nich (Wykres 1).

Wykres 1. Liczba projektów lokalnych realizowanych w roku 2016 w ramach poszczególnych obszarów Programu

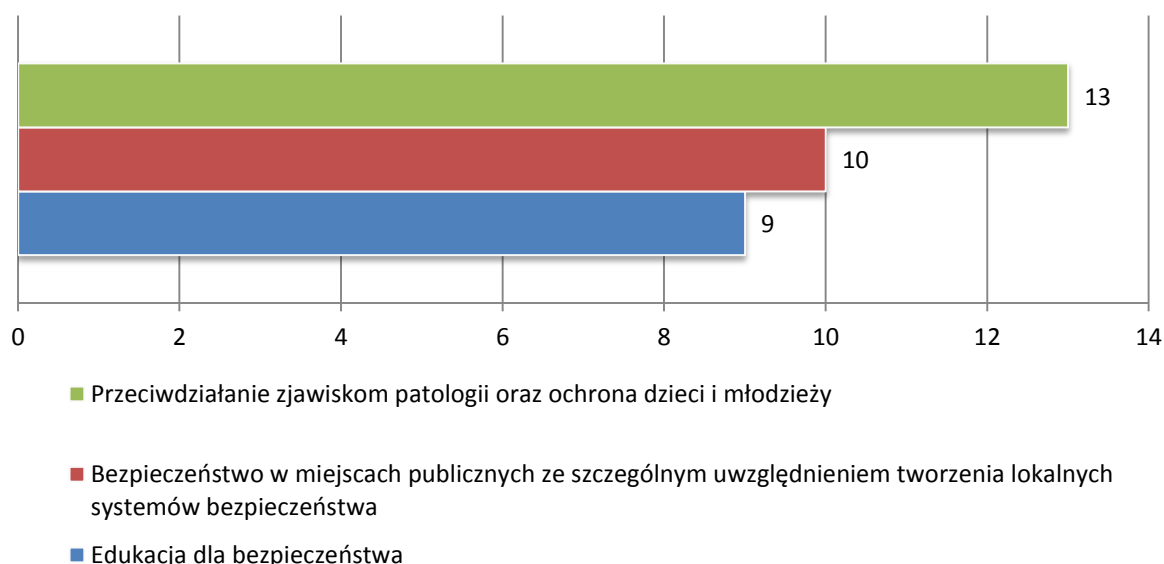

Źródło: Opracowanie własne EU-CONSULT Sp. z o.o. na podstawie wniosków o dofinansowanie projektów, n=51

Projekty z roku 2016 realizowano na terenie 16 województw. Największą liczbę z nich objęły projekty realizowane w ramach obszaru „Przeciwdziałanie zjawiskom patologii oraz ochrona

dzieci i młodzieży” (13 województw), następnie „Bezpieczeństwo w miejscach publicznych” (10 województw) i „Edukacja dla bezpieczeństwa” (9 województw) (Wykres 2).

Wykres 2. Liczba województw, w których realizowano projekty lokalne w ramach danego obszaru Programu w roku 2016

Źródło: Opracowanie własne EU-CONSULT Sp. z o.o. na podstawie wniosków o dofinansowanie projektów, n=51

Największą liczbę projektów w ramach programu „Razem bezpieczniej” zrealizowano na terenie województw: dolnośląskiego, podkarpackiego i warmińsko-mazurskiego (po 4 projekty lokalne). W dwóch kolejnych województwach – mazowieckim i świętokrzyskim – wdrożono działania w ramach 5 projektów. W województwa lubelskim i łódzkim, zrealizowano po 4 projekty, a w pomorskim i zachodniopomorskim po 3. Po 2 projekty lokalne prowadzono w województwach lubuskim i opolskim, a w pozostałych po 1 (

Tabela 2).

Tabela 2. Liczba projektów zrealizowanych w poszczególnych województwach w ramach Programu w roku 2016

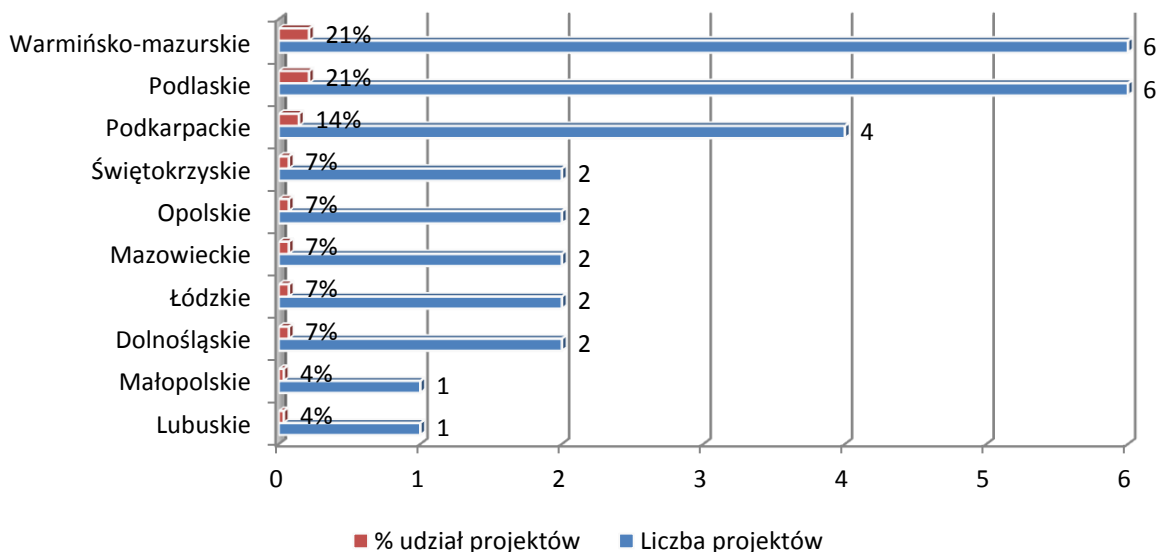
Województwo	Liczba zrealizowanych projektów
Dolnośląskie	6
Podkarpackie	6
Warmińsko-mazurskie	6
Mazowieckie	5
Świętokrzyskie	5
Lubelskie	4
Łódzkie	4
Pomorskie	3
Zachodniopomorskie	3
Lubuskie	2
Opolskie	2
Kujawsko-pomorskie	1
Małopolskie	1
Podlaskie	1
Śląskie	1
Wielkopolskie	1

Źródło: Opracowanie własne EU-CONSULT Sp. z o.o. na podstawie wniosków o dofinansowanie projektów, n=51

3.2. Działania podejmowane w ramach projektów lokalnych oraz ich ocena

W badaniu ilościowym wzięto udział 28 respondentów. Reprezentowali oni Projektodawców z 10 województw (Wykres 3). Najliczniejsza grupa ankietowanych to przedstawiciele województwa warmińsko-mazurskiego i podlaskiego (po 6 projektów, stanowiących po 21% ogółu opisywanych w ramach niniejszego badania). Na drugim miejscu znalazło się województwo świętokrzyskie (4 projekty; 14%).

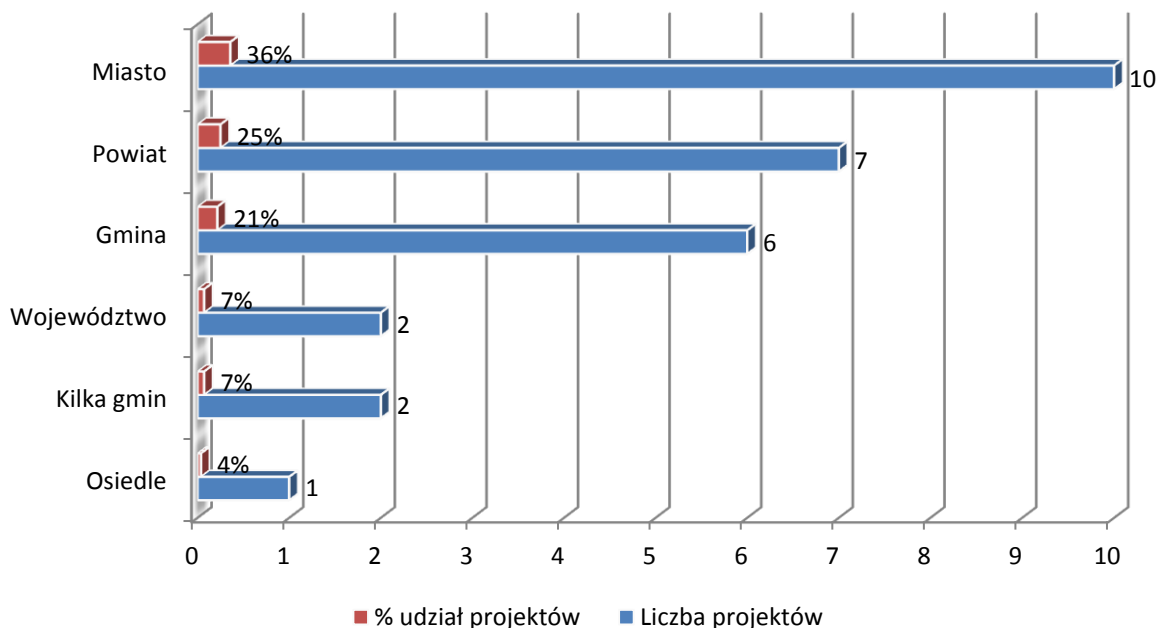
Wykres 3. Proszę podać nazwę województwa, na terenie którego zrealizowano projekt

Źródło: Opracowanie własne EU-CONSULT Sp. z o.o. na podstawie badania CAWI, n=28

Opisywane projekty lokalne realizowane były przede wszystkim w miastach (10 projektów, tj. 36% ogółu), rzadziej w powiatach (7; 25%) i gminach (6; 21%). Po dwa projekty obejmowały swoim zasięgiem województwo oraz kilka gmin, a jeden z nich – osiedle (Wykres 4).

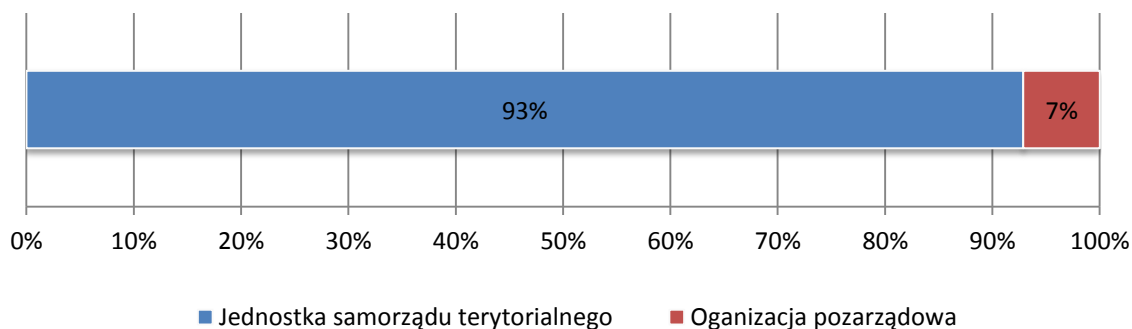
Wykres 4. Obszar realizacji projektu

Źródło: Opracowanie własne EU-CONSULT Sp. z o.o. na podstawie badania CAWI, n=28

Wśród podmiotów realizujących projekty dominowały jednostki samorządu terytorialnego, stanowiące 89%. Pozostali projektodawcy to organizacje pozarządowe (7%) (Wykres 5).

Wykres 5. Rodzaj podmiotu/instytucji realizującej projekt

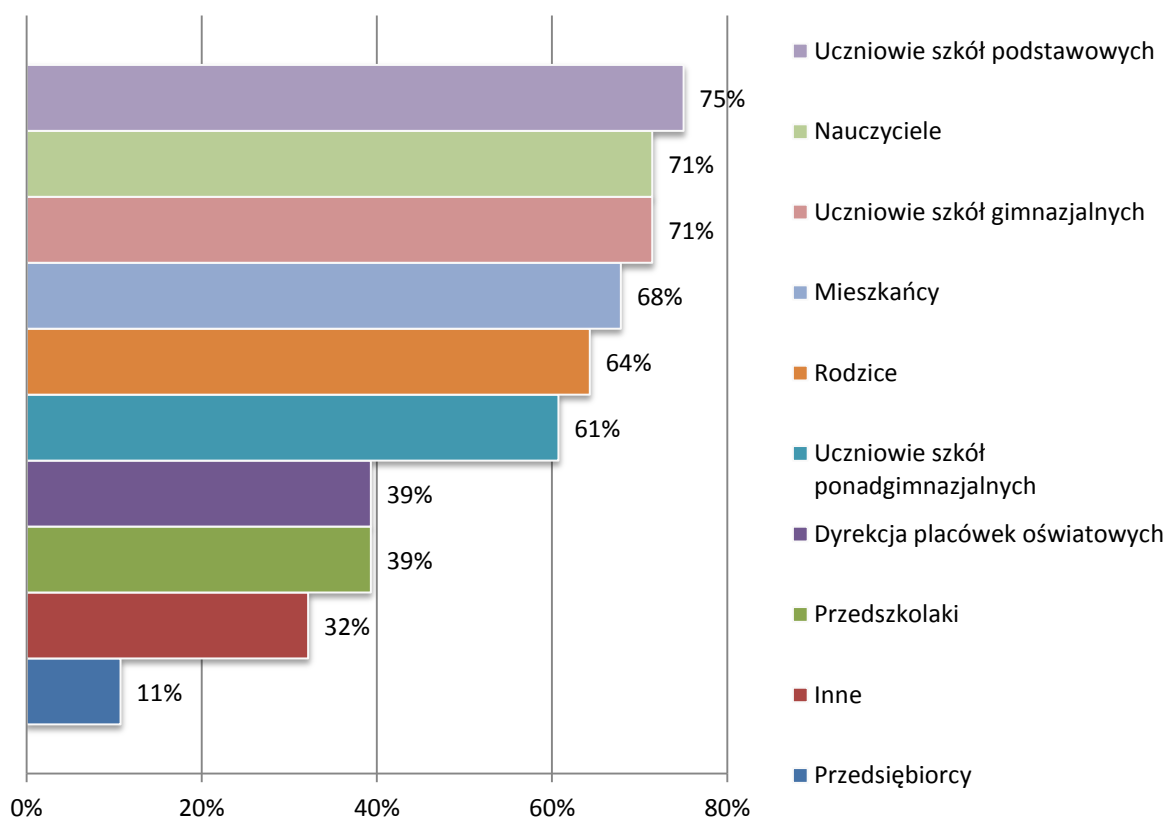

Źródło: Opracowanie własne EU-CONSULT Sp. z o.o. na podstawie badania CAWI, n=28

Do głównych odbiorców działań realizowanych w ramach opisywanych projektów należy zaliczyć: uczniów szkół podstawowych (75%), nauczycieli (71%), uczniów szkół gimnazjalnych (71%). Nieco rzadziej wskazywano na: mieszkańców (68%), rodziców (64%) i uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Na niższych pozycjach znalazły się dyrekcje placówek oświatowych (39%), przedszkolaki (39%) oraz przedsiębiorcy (11%). Wśród innych padających odpowiedzi (32%) respondenci wskazywali (Wykres 6):

- Funkcjonariuszy Policji,
- Kuratorów sądowych,
- Kierowców,
- Przedstawicieli władz samorządowych,
- Seniorów,
- Przedstawicieli organizacji pozarządowych.

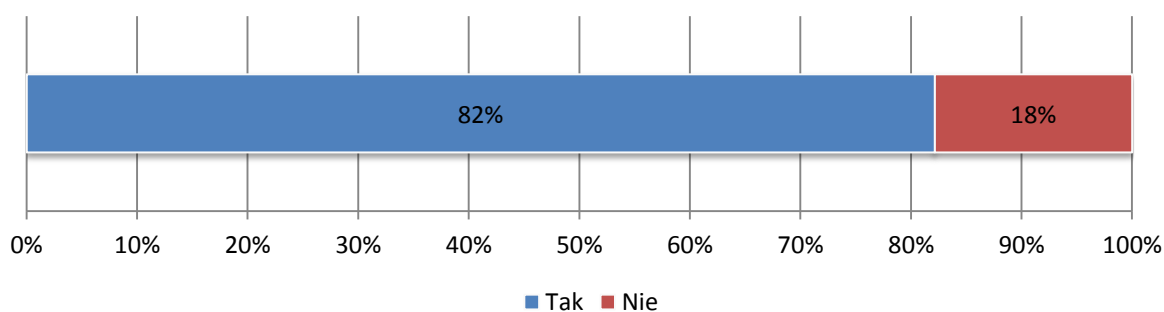
Wykres 6. Kto był odbiorcą działań realizowanych w ramach projektu?

Źródło: Opracowanie własne EU-CONSULT Sp. z o.o. na podstawie badania CAWI, n=28 (pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%)

Zdecydowana większość ankietowanych (82%) zadeklarowała, iż przed przystąpieniem do realizacji projektu, przeprowadzona została analiza problemów i potrzeb lokalnych (Wykres 7).

Wykres 7. Czy przed przystąpieniem do realizacji projektu, przeprowadzili Państwo analizę problemów i potrzeb lokalnych?

Źródło: Opracowanie własne EU-CONSULT Sp. z o.o. na podstawie badania CAWI, n=28

Przeprowadzone przez projektodawców analizy wskazały na występowanie zagrożeń, których niwelowanie wpisywało się w cele szczegółowe Programu. Na podstawie wspomnianych diagnoz lokalnych wyciągnięto następujące wnioski:

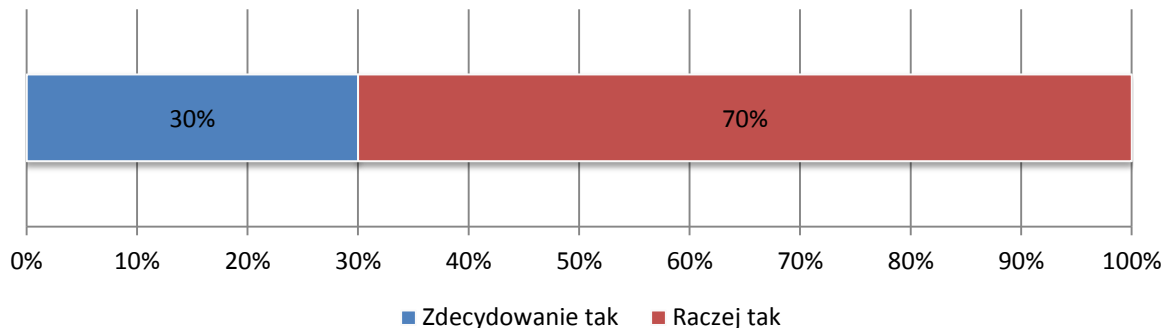
- Istnieje potrzeba podjęcia zintegrowanych działań profilaktycznych obejmujących dzieci i młodzież oraz ich najbliższe otoczenie i środowisko lokalne;
- Grupy młodzieży zagrożonej wymagają szczególnych oddziaływań profilaktycznych prowadzących do zmiany stylu życia i zaprzestania zażywania narkotyków;
- Na terenie społeczności lokalnej stwierdzono znaczną liczbę przestępstw kryminalnych, gospodarczych, narkotykowych, drogowych. Znaczącym problemem jest przemoc domowa oraz czyny zabronione popełniane w odniesieniu do nieletnich;
- Zbyt niski poziom świadomości mieszkańców jednostki samorządu terytorialnego w zakresie bezpieczeństwa (w tym niski stan wiedzy z zakresu udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej, znaczenia elementów odblaskowych, zagrożenia zjawiskiem agresji i psychospołecznych uwarunkowań uzależnień);
- Uczniowie borykali się z następującymi problemami: próby eksperymentów lub próby namowy do zażycia środków psychoaktywnych, w tym palenie papierosów, picie alkoholu, oraz stosowanie dopalaczy (poza terenem szkoły), agresja (głównie słowna) w kierunku rówieśników, pracowników szkoły i nauczycieli, stosowanie wulgaryzmów, wagary;
- Uzależnienia oraz eksperymenty młodzieży ze środkami psychoaktywnymi, sterydami, alkoholem i innymi używkami stanowią zagrożenie dla społeczności lokalnej;
- Stwierdzono wzrost poziomu przemocy, w tym psychicznej oraz negatywnych zachowań młodzieży w środowisku szkolnym i pozaszkolnym,
- Odnotowano występującą u młodzieży pogłębianą depresyjność prowadzącą do samookaleczeń i prób samobójczych;
- Stwierdzono, że niska frekwencja uczniów na zajęciach szkolnych prowadzi do niepowodzeń szkolnych i wzrostu negatywnych zachowań młodzieży;
- Istnieje potrzeba stosowania nowoczesnych, innowacyjnych form przekazywania uczniom wiedzy z zakresu profilaktyki oraz kształtowania pozytywnych, prospołecznych postaw wśród młodzieży;

- Występuje potrzeba wspólnych wieloaspektowych działań szkoły i wyspecjalizowanych organów, instytucji, stowarzyszeń w celu eliminowania negatywnych zjawisk wśród młodych ludzi i promowania pozytywnych wzorów zdrowego, bezpiecznego i aktywnego trybu życia;
- Należy podjąć działania, które nauczą uczniów, czym jest hejt i gdzie możemy się z nim spotkać, w jaki sposób należy walczyć z hejtem;
- Podstawowymi zagrożeniami na terenie jednostki samorządu terytorialnego są: przemoc w rodzinie, cyberprzemoc, dopalacze, alkohol, i narkotyki;
- Konieczna jest poprawa bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej miasta (m.in. eliminacja przypadków dewastacji altan śmietnikowych, tworzenie miejsc w przestrzeni publicznej sprzyjających integracji społecznej w tym międzypokoleniowej), poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym i kolejowym w szczególności bezpieczeństwa pieszych, rowerzystów i motorowerzystów (modernizacja przejść dla pieszych na drogach gminnych);
- Ujawnienie nieletnich pod wpływem alkoholu oraz naruszających przepisy Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii; potwierdzenie potrzeby objęcia dzieci, młodzieży i ich rodziców pomocą specjalistów;
- Konieczność zamontowania nowoczesnych urządzeń oraz budowy bezpiecznych przejść dla pieszych przy placówkach edukacyjnych;
- Zwrócono uwagę na cyberprzemoc, hejty, bezpieczeństwo w sieci, edukację z zagrożeń wynikających z używania nowych technologii (dobre/złe strony);
- Najczęstszymi zdarzeniami występującymi w społeczności lokalnej były: niszczenie mienia, wybryki chuligańskie, zakłócenia porządku publicznego, kradzieże, kradzieże z włamaniem do obiektów handlowych, demoralizacja i przestępczość wśród nieletnich;
- Potrzeba zwiększenia bezpieczeństwa w ruchu drogowym;
- Udział społecznych jednostek ratowniczych (ochotniczej straży pożarnej, organizacji ratowniczych, cywilnych grup poszukiwawczych) był stosunkowo niewielki w stosunku do rozległości działania i potrzeb w sytuacjach zaginięcia osoby, której zagraża utrata życia, zdrowia lub wolności;

- Jako zagrożenia i problemy społeczne dotkliwie odczuwalne wskazano: spożywanie alkoholu w miejscach publicznych, uzależnienia, nadużywanie alkoholu w rodzinach, chuligaństwo, brak poczucia bezpieczeństwa, przestępczość, zły stan estetyczny otoczenia, niebezpieczne przejścia dla pieszych, a także problemy zdrowotne mieszkańców;
- Niski poziom bezpieczeństwa seniorów w ich środowisku lokalnym oraz niski poziom zaufania do Policji;
- Występują akty przemocy w szkole; brakuje miejsca do bezpiecznego spędzania wolnego czasu.

Wszyscy ankietowani przyznali, że na skutek realizacji projektu udało się rozwiązać zdiagnozowane problemy w środowiskach lokalnych, w tym blisko 1/3 (30%) respondentów uznała, że udało się to w stopniu zdecydowanym (Wykres 8).

Wykres 8. Czy na skutek realizacji projektu, udało się Państwu rozwiązać zdiagnozowane problemy?

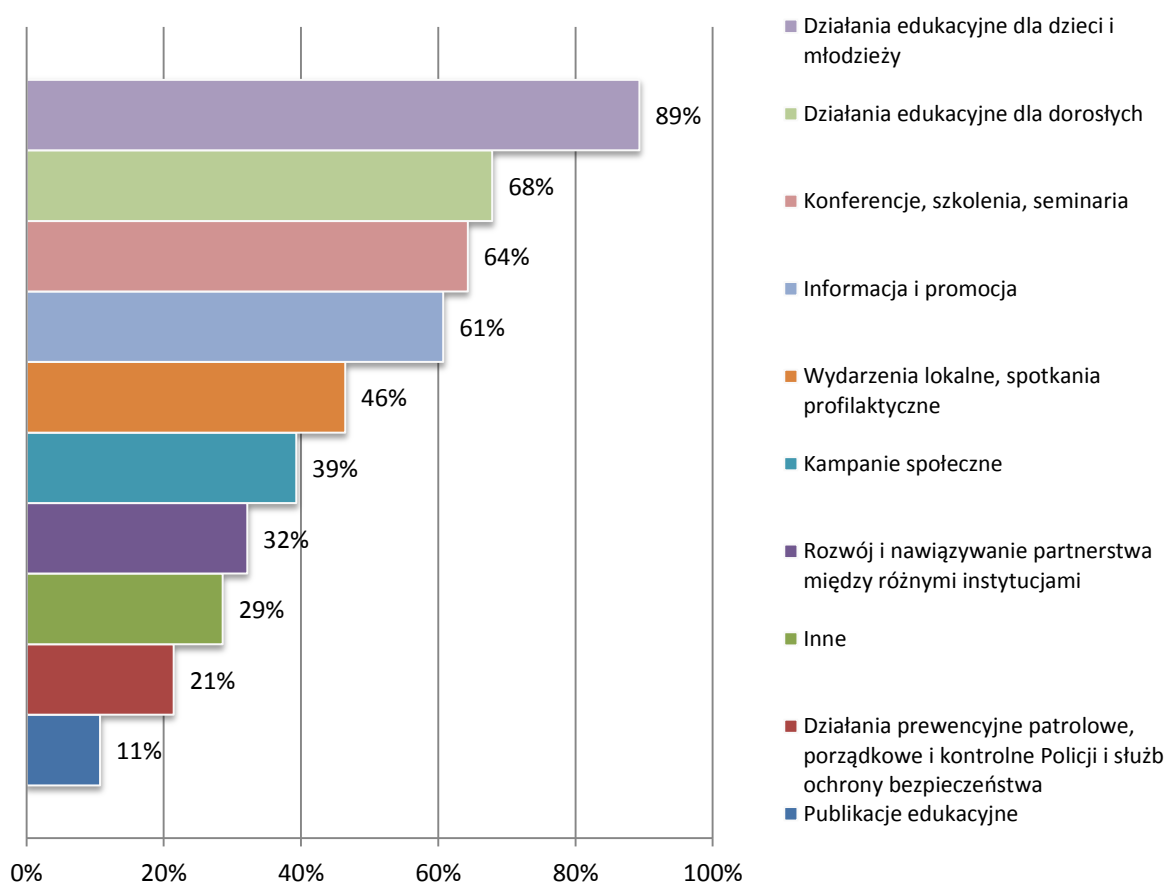
Źródło: Opracowanie własne EU-CONSULT Sp. z o.o. na podstawie badania CAWI, n=28

W ramach przedmiotowych projektów realizowane były przede wszystkim działania edukacyjne dla dzieci i młodzieży, które wskazało 89% respondentów (Wykres 9). Kolejnymi bardzo często występującymi działaniami były: działania edukacyjne dla dorosłych (68%), konferencje, szkolenia i seminaria (64%), działania informacyjne i promocyjne (61%) oraz wydarzenia lokalne czy spotkania profilaktyczne (46%). Nieco rzadziej wymieniano kampanie społeczne (39%) oraz rozwój i nawiązywanie partnerstwa międzyinstytucjonalnego (32%), działania prewencyjne Policji i innych służb (21%). Wśród innych działań (29%) wskazywano:

- Konkursy,

- Wydarzenia sportowe,
- Realizacje zadań inwestycyjnych,
- Manewry,
- Nagrywanie filmów profilaktycznych,
- Zakup sprzętu.

Wykres 9. Proszę wskazać wszystkie działania, jakie zaplanowali Państwo do zrealizowania w ramach projektu

Źródło: Opracowanie własne EU-CONSULT Sp. z o.o. na podstawie badania CAWI, n=28 (pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%)

Do oczekiwanych efektów projektów należy zaliczyć przede wszystkim:

- Aktywizacja społeczności lokalnej na rzecz bezpieczeństwa dzieci i młodzieży;
- Podwyższenie poczucia własnej wartości młodzieży;
- Podniesienie poziomu wiedzy u mieszkańców terenów wiejskich, w zakresie bezpieczeństwa w ruchu drogowym;

- Wzrost poczucia bezpieczeństwa mieszkańców;
- Poprawa funkcjonowania uczniów w środowisku rówieśników;
- Zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa i porządku publicznego;
- Ograniczenie skali przemocy i uzależnień wśród młodzieży szkolnej;
- Wzrost poziomu wiedzy i umiejętności u nauczycieli z zakresu: środków psychoaktywnych, zjawiska przemocy, skutecznego interweniowania w sytuacji pojawiającej się agresji i/lub przemocy;
- Wzmocnienie współpracy pomiędzy jednostkami/służbami na rzecz bezpieczeństwa dzieci i młodzieży;
- Zapoznanie młodzieży z konsekwencjami prawnymi i emocjonalnymi stosowania hejtu;
- Wzrost poczucia bezpieczeństwa na przejściach dla pieszych, bezpieczne przejście pieszego przez jezdnię, informowanie kierowcy o zbliżaniu się przechodnia do przejścia dla pieszych, zmniejszenie prędkości i wyhamowanie pojazdu przed przejściem, wzrost ochrony zdrowia i życia ludzkiego, poprawa wizerunku miasta, jako bezpiecznego i innowacyjnego, poprawa płynności ruchu drogowego oraz porządku publicznego, przeprowadzenie szkoleń z zakresu korzystania z bezpiecznego przejścia dla pieszych, co wpłynęło na podniesienie świadomości mieszkańców;
- Zwiększenie bezpieczeństwa w ruchu drogowym;
- Ograniczenie przestępczości oraz zmniejszenie liczby zagrożeń;
- Zwiększenie świadomości dzieci i młodzieży, jak również ich rodziców/ opiekunów na temat konsekwencji używania substancji odurzających oraz propagowania zdrowego stylu życia;
- Wzrost wiedzy i kompetencji dzielnicowych;
- Wykształcenie umiejętności społecznych, interpersonalnych;
- Udoskonalenie umiejętności przez funkcjonariuszy w zakresie obronnej walki wręcz oraz w zakresie technik jazdy samochodem w warunkach ekstremalnych;
- Poznanie sposobów rozwiązywania konfliktów przez uczniów;
- Poprawa kondycji psychofizycznej uczniów;
- Organizacja miejsc służących zagospodarowaniu czasu wolnego dzieciom i młodzieży;

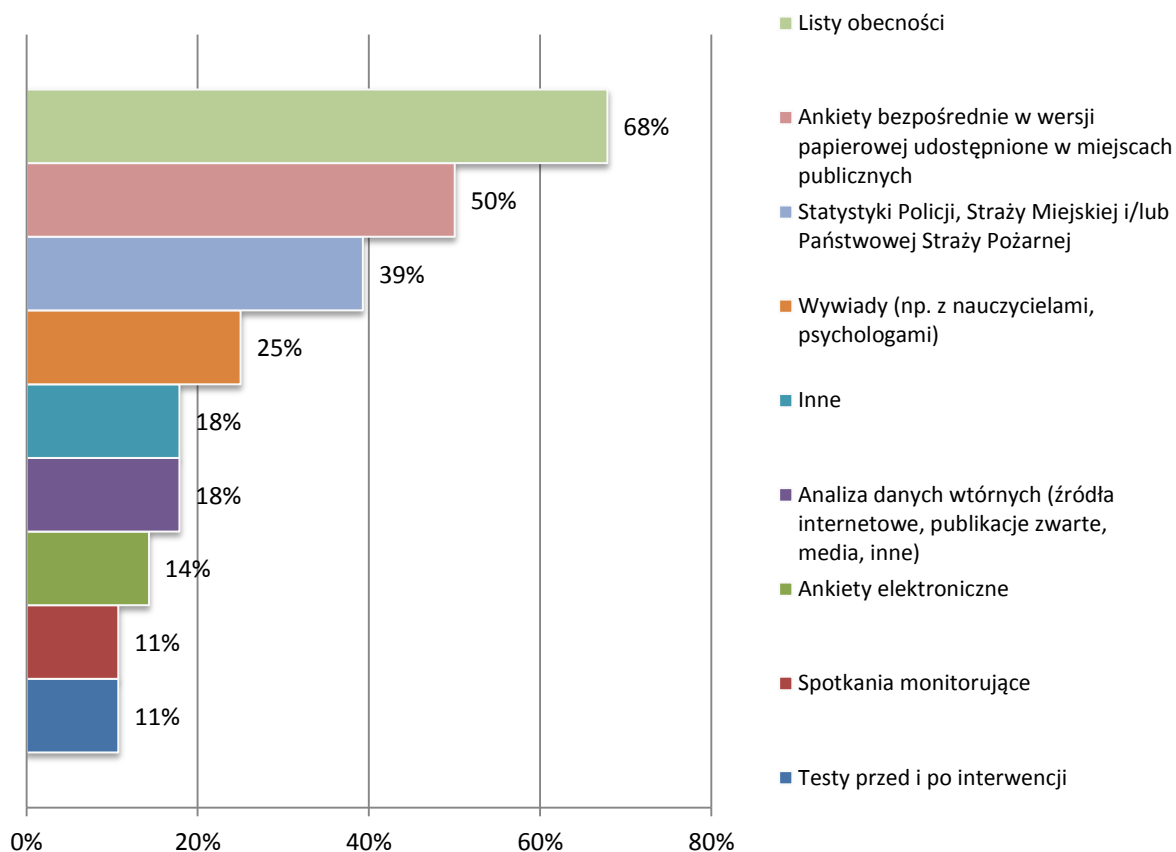
- Stworzenie kreatywnych i innowacyjnych zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży wspomagających proces edukacji dla bezpieczeństwa;
- Wzrost świadomości społecznej i przekonania nt. konieczności przeciwdziałania zjawiskom agresji i przemocy w szkole u 100% liderów uczestniczących w warsztatach;
- Stworzenie miejsca do przeprowadzenia egzaminów na kartę rowerową;
- Wzrost aktywności instytucji świadczących pomoc i wsparcie osobom dotkniętym lub zagrożonym przemocą w rodzinie;
- Poprawa frekwencji uczniów na zajęciach edukacyjnych;
- Podniesienie poziomu wiedzy u strażaków OSP (ochotniczej straży pożarnej) i strażników miejskich z zakresu kierowania ruchem drogowym oraz pierwszej pomocy;
- Zwiększenie wykrywalności sprawców przestępstw, aktów wandalizmu i zaśmiecania miasta;
- Poprawa wizerunku oraz wzrost zaufania społecznego do działań Policji i innych służb działających na rzecz poprawy bezpieczeństwa i porządku publicznego;
- Kształtowanie aktywnych społecznie postaw i umacnianie asertywności poprzez realizację działań przeciwdziałających zjawiskom uzależnień i patologii wśród dzieci i młodzieży;
- Zacieśnienie współpracy szkoły z organami i instytucjami na rzecz poprawy bezpieczeństwa.

Wśród wykorzystywanych metod monitoringu oraz źródeł weryfikacji postępu realizacji prac w ramach projektów lokalnych, ankietowani wymieniali przede wszystkim: listy obecności (68%), ankiety bezpośrednie w wersji papierowej udostępnione w miejscach publicznych (50%) oraz statystyki Policji/ Straży Miejskiej/ Państwowej Straży Pożarnej (39%). Rzadziej stosowano: wywiady (25%), analizy danych wtórnych i ankiety elektroniczne (po 18%). Innymi wykorzystywanymi metodami były:

- Ankiety bezpośrednie skierowane do uczestników projektu,
- Obserwacje własne,

- Zdjęcia,
- Protokoły,
- Sprawozdania.

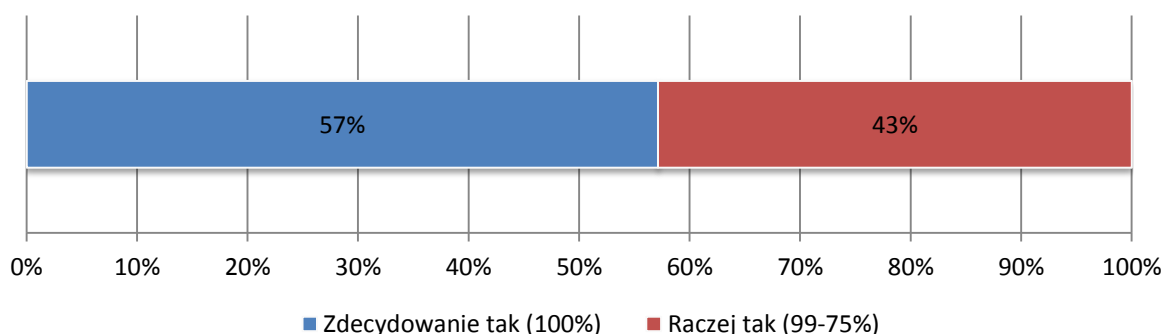
Wykres 10. Jakie metody monitoringu (i źródła weryfikacji) efektów projektu zostały wykorzystane w Państwa projekcie?

Źródło: Opracowanie własne EU-CONSULT Sp. z o.o. na podstawie badania CAWI, n=28 (pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%)

Wszystkie zrealizowane projekty pozwoliły na osiągnięcie efektów zakładanych na etapie przygotowania wniosku o dofinansowanie, w tym 57% zrealizowano na poziomie 100%, a kolejnych 43% - 99-75% (Wykres 11).

Wykres 11. Czy udało się Państwu osiągnąć zakładane efekty?

Źródło: Opracowanie własne EU-CONSULT Sp. z o.o. na podstawie badania CAWI, n=28

Na podstawie odpowiedzi ankietowanych przedstawicieli Projektodawców na pytanie o osiągnięte efekty zrealizowanych projektów przygotowano wizualizację najczęściej występujących rezultatów (Rysunek 4), które pokrywały się z wymienionymi wcześniej **oczekiwanymi efektami** (strony 25 – 27).

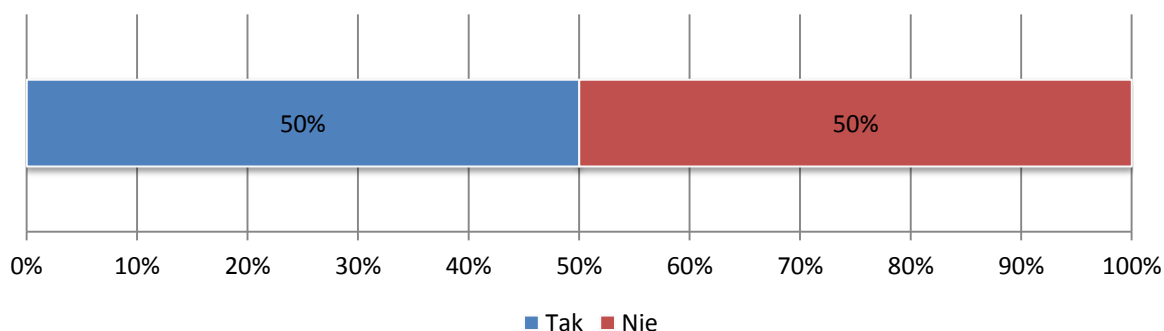
Rysunek 4. Efekty osiągnięte w ramach realizowanych projektów

Źródło: Opracowanie własne EU-CONSULT Sp. z o.o. na podstawie badania CAWI, n=28

W przypadku połowy badanych projektów uzyskano dodatkowe efekty, których nie przewidywano na etapie przygotowywania wniosku o dofinansowanie (Wykres 12).

Wykres 12. Czy uzyskali Państwo efekty projektu, których nie przewidziano na etapie pisania wniosku o dofinansowanie?

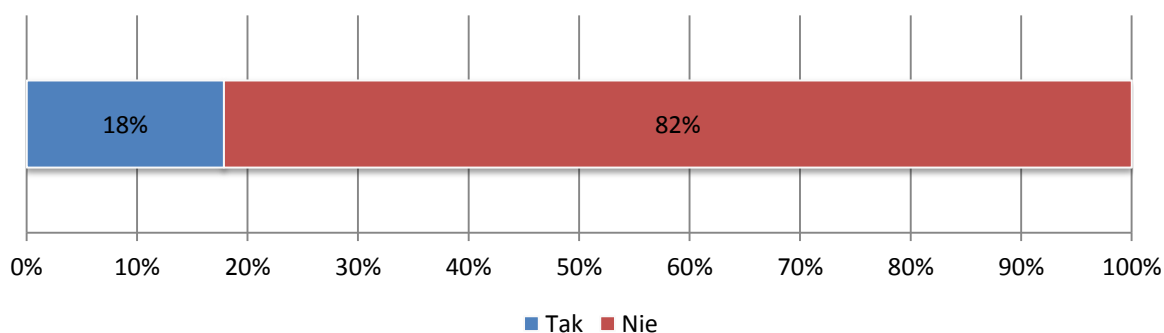
Źródło: Opracowanie własne EU-CONSULT Sp. z o.o. na podstawie badania CAWI, n=28

Do dodatkowych efektów projektów zaliczono:

- Zacieśnienie współpracy między Policją i Sądem;
- Powstanie nowych organizacji pozarządowych;
- Bardzo duże zainteresowanie mieszkańców realizowanym projektem;
- Wzrost asertywności u młodzieży;
- Wysoki poziom zaangażowania młodzieży w działania projektowe;
- Podniesienie świadomości społeczeństwa w zakresie promocji numeru 112 oraz używania numeru alarmowego zgodnie z jego przeznaczeniem;
- Integracja środowiska lokalnego.

Zdecydowana większość projektodawców (82%) nie natrafiła na żadne problemy podczas realizacji projektów (Wykres 13).

Wykres 13. Czy podczas realizacji projektu natrafili Państwo na problemy?

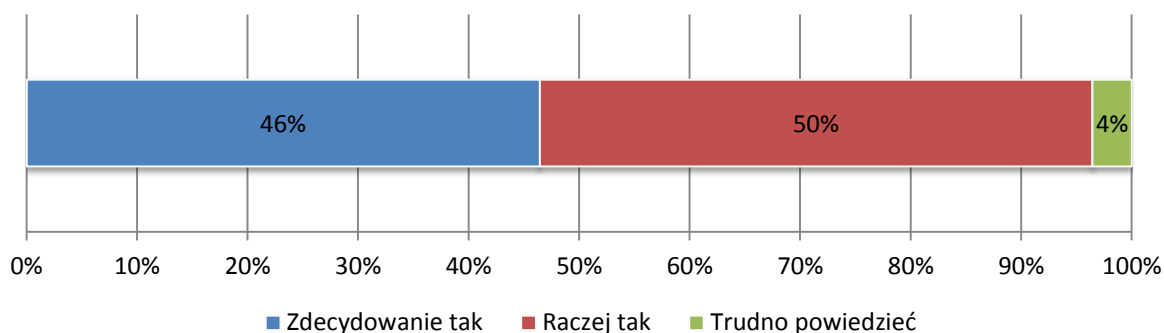
Źródło: Opracowanie własne EU-CONSULT Sp. z o.o. na podstawie badania CAWI, n=28

Jako pojawiające się trudności wskazywano:

- Zbyt późne podpisanie umowy, które skutkowało zmianą w harmonogramie oraz opóźnieniami w realizacji działań;
- Długi czas oczekiwania na dostawę materiałów do wykonania zadania.

Niemal wszyscy ankietowani (96%) zgodzili się z założeniem, iż efekty zrealizowanych przez nich projektów będą się utrzymywać w dłuższej perspektywie czasu. W sposób zdecydowany pogląd ten wyraziło 46% z nich (Wykres 14).

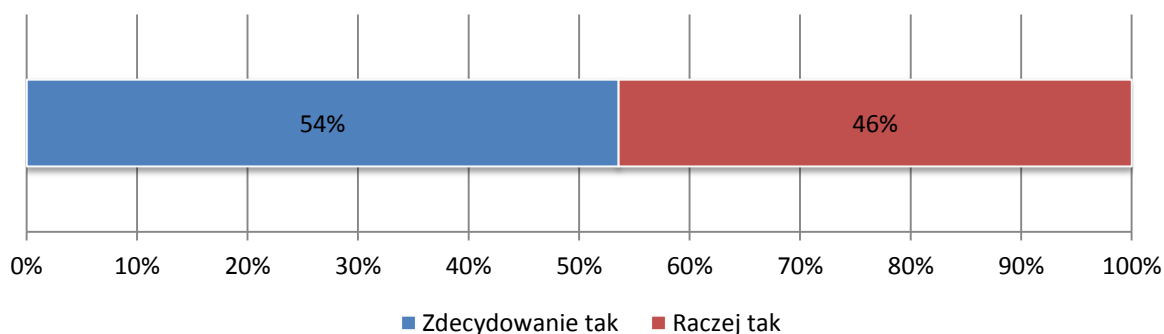
Wykres 14. Czy według Państwa efekty zrealizowanego przez Państwa projektu będą trwałe?

Źródło: Opracowanie własne EU-CONSULT Sp. z o.o. na podstawie badania CAWI, n=28

Wszyscy badani uznali, że wdrożone przez nich projekty przyczyniły się realnie do wzrostu bezpieczeństwa społeczności, dla której były realizowane, w tym 54% z nich, było o tym zdecydowanie przekonanych (Wykres 15).

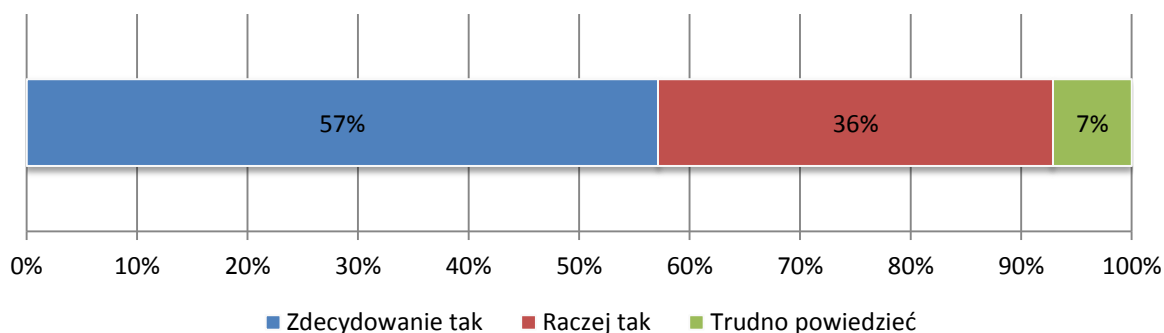
Wykres 15. Czy Państwa zdaniem projekt przyczynił się do zwiększenia realnego bezpieczeństwa społeczności, dla której był realizowany?

Źródło: Opracowanie własne EU-CONSULT Sp. z o.o. na podstawie badania CAWI, n=28

Zdecydowana większość respondentów (93%) oceniła, że realizowane przez nich projekty przyczyniły się do zwiększenia poczucia bezpieczeństwa społeczności, dla których były prowadzone. W stopniu zdecydowanym przekonanych było o tym 57% ankietowanych (Wykres 16).

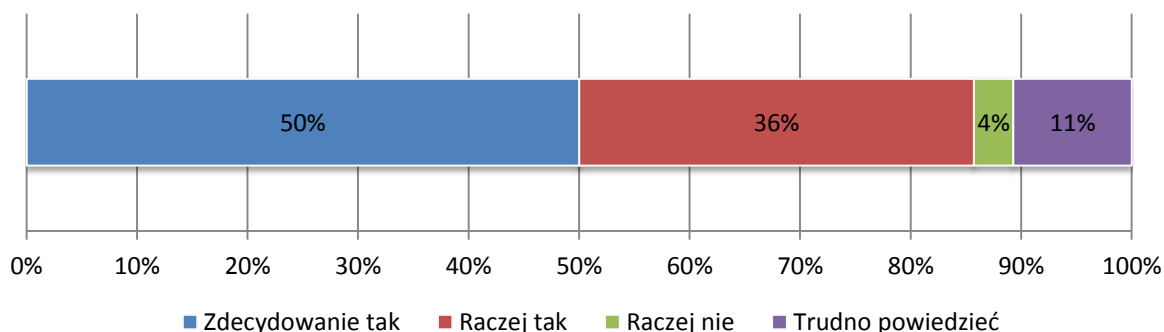
Wykres 16. Czy Państwa zdaniem realizowany przez Państwa projekt przyczynił się do zwiększenia poczucia bezpieczeństwa społeczności, dla której był realizowany?

Źródło: Opracowanie własne EU-CONSULT Sp. z o.o. na podstawie badania CAWI, n=28

Dominująca część ankietowanych przedstawicieli projektodawców (86%) wyraziła opinię, iż realizowane przez nich projekty przyczyniły się do poprawy wizerunku Policji oraz wzrostu zaufania do tej służby, w tym połowa z nich, była o tym zdecydowanie przekonana (Wykres 17).

Wykres 17. Czy Państwa zdaniem realizowany przez Państwa projekt przyczynił się do poprawy wizerunku Policji i wzrostu zaufania do tej służby?

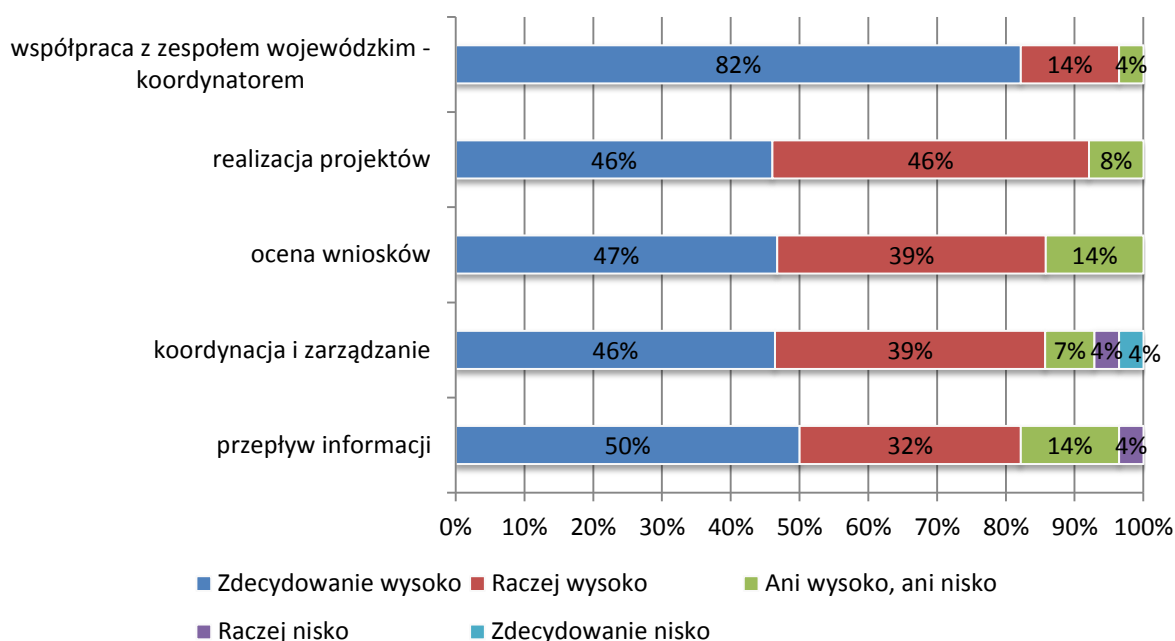

Źródło: Opracowanie własne EU-CONSULT Sp. z o.o. na podstawie badania CAWI, n=28

W ramach badania ilościowego respondentów poproszono również o dokonanie oceny poszczególnych elementów „Programu ograniczania przestępczości i społecznych zachowań Razem bezpieczniej im. Władysława Stasiaka na lata 2016 i 2017” (Wykres 18). Najwyżej oceniona została współpraca z zespołami wojewódzkimi (koordynatorami) – otrzymała aż 96% pozytywnych ocen, w tym 82% bardzo wysokich. Na następnych pozycjach znalazły się:

- Realizacja projektów (92% ocen bardzo wysokich i wysokich),
- Ocena wniosków (86% ocen bardzo wysokich i wysokich),
- Koordynacja i zarządzanie (85% ocen bardzo wysokich i wysokich),
- Przepływ informacji (82% ocen bardzo wysokich i wysokich).

Wykres 18. Jak oceniają Państwo poszczególne elementy „Programu ograniczania przestępczości i społecznych zachowań Razem bezpieczniej im. Władysława Stasiaka na lata 2016 i 2017”?

Źródło: Opracowanie własne EU-CONSULT Sp. z o.o. na podstawie badania CAWI, n=28

Zdaniem badanych projektodawców działaniami, które mogłyby wpłynąć na podniesienie skuteczności Programu, są:

- Ogłaszanie konkursu we wcześniejszym terminie, np. jeszcze w poprzedzającym roku kalendarzowym, ewentualnie na początku bieżącego roku;
- Zwiększenie liczby projektów objętych dofinansowaniem;

- Większa promocja projektu;
- Skrócenie okresu oceny projektu;
- Zwiększenie kwot dofinansowania projektów;
- Terminowe wypłaty środków finansowych;
- Uproszczenie procedury realizacji i rozliczania projektów;
- Wydłużenie czasu realizacji działań projektowych w ramach Programu;
- Należy przeprowadzić kampanię społeczną na temat istnienia samego Programu na poziomie ogólnopolskim. Wiele osób, nawet wśród funkcjonariuszy, nie słyszało wcześniej o Programie;
- Możliwość bezproblemowej modyfikacji zakresu działań w ramach projektu (uwzględniających bieżącą sytuację) w trakcie jego realizacji;
- Możliwość korzystania z doświadczenia koordynatorów lokalnych, którzy mogliby poszerzyć paletę działań w całym Programie.

4. STUDIUM PRZYPADKU

4.1. Projekt pn. „Bezpieczeństwo w miejscach publicznych ze szczególnym uwzględnieniem tworzenia lokalnych systemów bezpieczeństwa”

Instytucją odpowiedzialną za ocenę wniosku był Podkarpacki Urząd Wojewódzki w Rzeszowie. Projekt koordynowała Gmina Sanok, we współpracy z następującymi instytucjami:

- Młodzieżowy Dom Kultury w Sanoku, dofinansowanie w ramach projektu,
- Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, dofinansowanie w ramach projektu,
- Pogotowie Ratunkowe SP ZOZ w Sanoku, dofinansowanie w ramach projektu,
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Sanoku, dofinansowanie w ramach projektu,
- Jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych z terenu gminy Sanok, dofinansowanie w ramach projektu.

Tabela 3. Studium przypadku projektu pn. „Jak żyć bezpiecznie w gminie Sanok”

Opis projektu	Projekt realizowany w Gminie Sanok posiadał charakter wieloaspektowy, zakres planowanych zadań w projekcie wpisywał się w szczególności w obszar bezpieczeństwa w miejscach publicznych i miejscu zamieszkania oraz bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Projekt adresowany był do społeczności lokalnej gminy Sanok z uwzględnieniem szczególnych działań na rzecz dzieci i młodzieży.
Termin realizacji projektu	Wrzesień – listopad 2016
Wartość dofinansowania projektu	74 800,00 zł
Odbiorcy projektu	Adresaci bezpośredni: • Dzieci przedszkolne – 100, • Dzieci szkół podstawowych – 200, • Młodzież szkół gimnazjalnych – 320,

	• Rodzice, opiekunowie i zainteresowani ofertą pomocy psychologicznej – 20, • Pracownicy gminy Sanok – 30, • Osoby działające w obszarze usług publicznych – 30. Adresaci pośredni: • Kadra pedagogiczna przedszkoli, • Kadra pedagogiczna szkół gimnazjalnych, • Kadra akademicka, • Pracownicy jednostek oświatowych i instytucji kultury, • Przedstawiciele władz samorządowych, • Funkcjonariusze Policji, • Strażacy Ochotniczych Straży Pożarnych, • Ratownicy medyczni, • Jednostki szkoleniowe z zakresu pomocy przedlekarskiej, • Rodzice i opiekunowie dzieci i młodzieży uczestniczącej w projekcie, • Społeczność lokalna.
Cel główny projektu	Zwiększenie realnego poziomu wiedzy społeczeństwa gminy Sanok w zakresie szeroko pojętego bezpieczeństwa publicznego i przeciwdziałania patologiom społecznym.
Cele szczegółowe	• Objęcie profilaktyką racjonalnych zachowań dzieci w zakresie bezpieczeństwa codziennego, • Zwiększenie poziomu wiedzy młodzieży szkolnej z gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych z terenu gminy Sanok w zakresie karalnych zachowań i środków karnych, • Objęcie dzieci profilaktyką bezpiecznych zachowań nad wodą, • Podniesienie poziomu świadomości społeczności lokalnej w zakresie kontaktów ze służbami i podmiotami ratownictwa, • Zwiększenie stopnia integracji służb i podmiotów ratownictwa, odpowiedzialnych za bezpieczeństwo publiczne, • Nabycie umiejętności i poszerzenie wiedzy osób działających w przestrzeni usług publicznych z zakresu pomocy przedlekarskiej, • Podniesienie potencjału technicznego służb i podmiotów ratownictwa działających na terenie gminy Sanok, • Poznawanie alternatywnych sposobów spędzania czasu

	wolnego, budzenie pasji, rozwijanie zainteresowań wśród dzieci i młodzieży, • Upowszechnienie wiedzy z zakresu profilaktyki uzależnień oraz eliminacji zachowań antyspołecznych, • Kształtowanie postaw prospołecznych i przeciwdziałanie obojętności.
Działania podejmowane w ramach projektu	Działanie 1, Edukacyjne – zajęcia „Bezpieczeństwo na co dzień”- przedszkola Działanie 2, Edukacyjne – zajęcia „Bezpieczeństwo na co dzień”- szkoły podstawowe Działanie 3, Edukacyjne – zajęcia „Odpowiedzialność karna nieletnich, skutki kontaktu z substancjami psychoaktywnymi” - gimnazja Działanie 4, Program profilaktyczno- prewencyjnych zajęć dla gimnazjów wraz z zakupem urządzenia do szybkiego pomiaru stanu trzeźwości (zajęcia uzupełniają całość Programu Profilaktyki opracowanego przez KPP i Poradnię Psychologiczno – Pedagogiczną) Działanie 5, Edukacyjne – zajęcia „Bezpieczeństwo nad wodą” - dzieci szkół podstawowych Działanie 6, Promocja – ulotki Działanie 7, Promocja – plakaty Działanie 8, Promocja – prezentacje i ogłoszenia Działanie 9, Prewencja – spotkania konsultacyjno-operacyjne - służby i podmioty ratownictwa Działanie 10, Szkolenie – kurs BLS – osoby działające w przestrzeni usług publicznych Działanie 11, Szkolenie – kurs BLS z AED – pracownicy gminy Sanok w Sanoku Działanie 12, Inwestycje i wyposażenie – urządzenia i pomoce medyczne Działanie 13, Edukacyjno-promocyjne – happening – lokalna społeczność Działanie 14, Zakup i montaż monitoringu placów zabaw w miejscowościach Trepcza, Strachocina, Kostarowce, Pakoszówka, Załuż. Działanie 15, Pomoc specjalistyczna – dyżury zespołu specjalistów z PPP – potrzebujący porady
Zakładane rezultaty projektu	Twarde: • Profilaktyka z zakresu bezpiecznych zachowań (16 godzin

	zajęć; 320 osób), • Edukacja młodzieży szkolnej i przedszkoli z zakresu bezpieczeństwa i profilaktyki (22 godziny zajęć; 22 grupy; 440 uczestników), • Profilaktyka niebezpiecznych zachowań nad wodą (20 osób), • Organizacja kursu BLS dla osób działających w przestrzeni usług publicznych (30 uczestników; 30 wydanych zaświadczeń), • Organizacja kursu BLS z AED dla pracowników gminy Sanok (30 uczestników; 30 wydanych zaświadczeń), • Upowszechnienie wiedzy na temat profilaktyki uzależnień i zachowań agresywnych (1 edycja sympozjum), • Propagowanie zachowań prospołecznych (1 edycja happeningu; 1 edycja konkursu), • Kształtowanie postaw prospołecznych (8 dyżurów; po 2 specjalistów na każdy dyżur). Miękkie: • Wzrost poziomu wiedzy młodzieży szkolnej nt. bezpiecznych zachowań, • Wysoki poziom satysfakcji młodzieży szkolnej z zajęć edukacyjnych, • Wzrost poziomu wiedzy i umiejętności osób uczestniczących w kursie pomocy przedlekarskiej, • Wzrost poziomu integracji służb i podmiotów ratownictwa.
Źródło wiedzy nt. możliwości realizacji projektu w ramach Programu	Spotkanie informacyjne organizowane przez Podkarpacki Urząd Wojewódzki.
Źródło inspiracji projektu	• Obserwacje w środowisku lokalnym, • Spotkania partnerskie ze służbami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo.
Problemy w trakcie realizacji zadań	Brak
Ocena projektu przez koordynatora	Bardzo dobra
Dodatkowy efekt realizacji projektu	• Zaangażowanie dzieci i młodzieży w realizowane zadania. • Zainteresowanie seniorów udziałem w zajęciach z zakresu samoobrony, poruszania się na drogach i pierwszej pomocy –

	skutkujące przygotowaniem propozycji działań dla tej grupy odbiorców.
Mocne strony projektu	• Wsparcie, oraz uświadamianie dzieci i młodzieży o istniejących zagrożeniach oraz ich skutkami. • Uczenie asertywności. • Wyszukoleni pracownicy organizowane w ramach projektu. • Zakup defibrylatora.
Poziom osiągnięcia założonych celów i rezultatów	100%
Dobre praktyki	• DIAGNOZA POTRZEB i dobrane skutecznych metod rozwiązania zdiagnozowanych problemów.

Źródło: Opracowanie własne EU-CONSULT Sp. z o.o. na podstawie wniosku o dofinansowanie projektu oraz rozmów przeprowadzonych z Projektodawcą

4.2. Projekt pn. „Bezpieczniej na drogach w Powiecie Limanowskim 2016”

Instytucją odpowiedzialną za ocenę wniosku był Małopolski Urząd Wojewódzki. Koordynacja projektu leżała po stronie Starostwa Powiatowego w Limanowej. Do współpracy przy realizacji projektu zaproszono następujące podmioty:

- Komendę Powiatową Policji w Limanowej,
- Małopolską Radę Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego w Krakowie,
- Stowarzyszenie Auto Moto Klub w Limanowej,
- Komendę Powiatową Państwowej Straży Pożarnej w Limanowej,
- Szkoły podstawowe, gimnazjalne i ponadgimnazjalne z terenu Powiatu Limanowskiego,
- Uniwersytety Trzeciego Wiek i Kluby Seniora.

Tabela 4. Studium przypadku projektu pn. „Bezpieczniej na drogach w Powiecie Limanowskim 2016”

Opis projektu	Na podstawie dokonanej diagnozy w Powiecie Limanowskim zdiagnozowane zostały dwa zagrożenia: 1) Duża dostępność substancji psychoaktywnych w szkołach, 2) Brak odpowiedniej wiedzy na temat bezpiecznego poruszania się po drogach oraz udzielania pierwszej pomocy
----------------------	---

	wśród seniorów. Przedmiotowy projekt stanowił odpowiedź na zdiagnozowane problemy w powiecie.
Termin realizacji projektu	1 wrzesień – 30 grudzień 2016
Wartość dofinansowania projektu	60 000 zł
Odbiorcy projektu	Adresaci bezpośredni: • Uczniowie szkół podstawowych (10 000 dzieci), • Uczniowie gimnazjum (5 000 dzieci i młodzieży), • Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych (1 500 dzieci i młodzieży), • Nauczyciele (ok. 100 osób), • Opiekunowie, rodzice, • Odbiorcy kampanii „Założ dziecku odbłask” (dzieci i młodzież ze szkół, w których przekazywane były zestawy odbłaskowe; rodzice tych dzieci, nauczyciele w szkołach objętych akcją, media), • Seniorzy biorący udział w akcji „Bezpieczny senior w Powiecie Limanowskim” (ok. 1 000 osób). Adresaci pośredni: • Mieszkańcy Powiatu Limanowskiego (124 000 osób), • Użytkownicy Internetu i nowoczesnych technologii (10 000 osób), • Uczestnicy ruchu drogowego, • Osoby uzależnione od substancji psychoaktywnych oraz uzależnieni od zagrożeń cyberprzestrzeni, • Media.
Cel główny projektu	Wspieranie działań na rzecz bezpieczeństwa społeczności lokalnych, przede wszystkim edukacja dla bezpieczeństwa dzieci i młodzieży, m.in. w zakresie cyberprzestrzeni, ruchu drogowego, szkodliwości substancji psychoaktywnych.
Cele szczegółowe	• Edukacja dla bezpieczeństwa dzieci i młodzieży, m.in. z zakresu cyberprzestrzeni, ruchu drogowego, szkodliwości substancji psychoaktywnych (alkohol, narkotyki, dopalacze) oraz patologii społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem przemocy rówieśniczej, również powodowanej stereotypami i uprzedzeniami.

	• Inicjowanie wspólnych działań aktywizujących społeczności lokalne do współpracy na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego, w szczególności przeciwdziałanie patologiom, przemocy, ograniczenie dostępu do narkotyków, środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych, tzw. dopalaczy oraz alkoholu dla osób niepełnoletnich. • Upowszechnianie wiedzy i dobrych praktyk w zakresie stosowania zasad bezpiecznego zachowania, w tym bezpieczeństwa seniorów.
Działania podejmowane w ramach projektu	• Stworzenie aplikacji na smartfony „Bezpiecznie na drogach w Powiecie Limanowskim” oraz umieszczenie jej do pobrania. • Organizacja kampanii „Założ dziecku odbłask”. • Organizacja kampanii plakatowej w szkołach Powiatu Limanowskiego „Przemoc jest dla cieniasów”. • Organizacja kampanii „Bezpieczny senior w Powiecie Limanowskim”. • Organizacja 20 pokazów i prelekcji ratownictwa medycznego. • Organizacja 20 prelekcji prowadzonych przez specjalistów terapii uzależnień w szkołach Powiatu Limanowskiego, na temat skutków stosowania substancji psychoaktywnych, cyberprzestrzeni. • Przygotowanie i organizacja konferencji „Bezpieczny Powiat Limanowski 2016”. • Wykonanie 2 rollupów promujących projekt. • Wydrukowanie 5 000 ulotek promujących projekt oraz 100 plakatów format A3 promujących projekt.
Zakładane rezultaty projektu	• Organizacja szkoleń, warsztatów z zakresu bezpiecznych zachowań. • Realizacja kampanii informacyjno-edukacyjnych. • Poprawa stanu wiedzy i świadomości społeczeństwa na temat obowiązującego prawa, reagowania w sytuacjach zagrożeń, właściwych postaw obywatelskich i społecznych. W tym: • Konferencja „Bezpieczny Powiat Limanowski” – min. 50 uczestników, • Plakat promujący projekt – 100 sztuk, • Plakat kampanii „Przemoc jest dla cieniasów” – 500 sztuk, • Roll up promujący projekt – 2 sztuki,

	- Konto na Facebooku – 100 fanów, - Kampania „Założ dziecka odbłask” – 2 000 odbiorców, - Kampania „Bezpieczny senior w Powiecie Limanowskim” – 1 000 odbiorców, 20 prelekcji na temat skutków stosowania substancji psychoaktywnych – minimum 500 odbiorców (dzieci), - Ulotka promująca projekt – 5 000 sztuk.
Źródło wiedzy nt. możliwości realizacji projektu w ramach Programu	- Strona internetowa Programu. - Informacja z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego.
Źródło inspiracji projektu	Konsultacje z Komendą Powiatową Policji i Państwową Strażą Pożarną, z ratownikami, na zasadzie partnerstwa. W ramach wspólnych narad i dyskusji ustalony został zakres projektu, w odpowiedzi na zdiagnozowane problemy na terenie powiatu.
Problemy w trakcie realizacji zadań	Brak
Ocena projektu przez koordynatora	Bardzo dobra
Mocne strony projektu	- Innowacyjne i atrakcyjne działania: - aplikacja mobilna na telefony komórkowe „Bezpiecznie w Powiecie Limanowskim”, - kampania plakatowa „Przemoc jest dla cieniasów” i jej promocja na Facebooku, - pokazy i symulacje wypadków podczas prelekcji prowadzonych przez Auto Moto Klub w Limanowej. - Dzięki projektowi możliwe było realne poprawienie bezpieczeństwa. - Twórcza i bezkonfliktowa współpraca partnerów projektu. - Bardzo duże zainteresowanie działaniami (zwiększenie liczby prelekcji).
Poziom osiągnięcia założonych celów i rezultatów	100%
Dobre praktyki	- Działania związane z edukowaniem najmłodszych. - Organizacja prelekcji w szkołach związanych z bezpieczeństwem poruszania się na drodze.

	• Dystrybucja materiałów odblaskowych, pokazy ratownictwa medycznego. • Realizacja kompleksowych programów w szkołach. • Dedykowanie działań do szkół i przedszkoli.
--	--

Źródło: Opracowanie własne EU-CONSULT Sp. z o.o. na podstawie wniosku o dofinansowanie projektu oraz rozmów przeprowadzonych z Projektodawcą

4.3. Projekt pn. „Razem dla bezpieczeństwa – kompleksowe działania na rzecz społeczności lokalnych Powiatu Prudnickiego”

Instytucją odpowiedzialną za ocenę wniosku był Opolski Urząd Wojewódzki. Koordynatorem projektu było Starostwo Powiatowe w Prudniku. Podmioty współpracujące przy realizacji projektu to:

- Komenda Powiatowa Policji w Prudniku,
- Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Prudniku,
- Szkoły ponadgimnazjalne Powiatu Prudnickiego.

Tabela 5. Studium przypadku projektu pn. „Razem dla bezpieczeństwa – kompleksowe działania na rzecz społeczności lokalnych Powiatu Prudnickiego”

Opis projektu	Projekt opracowano na podstawie: - diagnozy środowiska szkolnego, - Programów Wychowawczych Szkół i Programów Profilaktyki Uzależnień, szkół biorących udział w projekcie, - analizy oczekiwań i potrzeb społeczności lokalnej Powiatu oraz zestawień statystycznych przekazanych przez KPP w Prudniku i inne służby.
Termin realizacji projektu	20 wrzesień – 31 grudzień 2016
Wartość dofinansowania projektu	75 000 zł
Odbiorcy projektu	Bezpośredni: • Młodzież szkół ponadgimnazjalnych, • Funkcjonariusze KPP w Prudniku, • Kadra pedagogiczna szkół, • Przedstawiciele instytucji realizujących zadania na rzecz bezpieczeństwa,

	• Seniorzy z terenu Powiatu Prudnickiego. Pośredni: • Społeczność Powiatu Prudnickiego.
Cel główny projektu	Poprawa bezpieczeństwa społeczności lokalnych Powiatu Prudnickiego.
Cele szczegółowe	• Przeciwdziałanie zjawiskom patologii oraz ochrona dzieci i młodzieży (działanie priorytetowe). • Zwiększenie bezpieczeństwa w miejscach publicznych. • Edukacja dla bezpieczeństwa, skierowana zarówno do dzieci i młodzieży, jak i osób dorosłych, ze szczególnym uwzględnieniem seniorów.
Działania podejmowane w ramach projektu	• Zajęcia pozalekcyjne i szkolenia dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych (samoobrona, strzelectwo sportowe, strzelectwo sportowo-obronne, zajęcia „Młode talenty są wśród nas”, „Od sadzonki do lasu”, „Bezpieczny Internet”, zajęcia sportowe, zajęcia artystyczne „Przez sztukę do profilaktyki”); • Konkurs dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych na spot filmowy „Moda na życie bez uzależnień”; • Szkolenia profilaktyczno-edukacyjne w zakresie przeciwdziałania używaniu substancji psychoaktywnych i środków zastępczych dla uczniów, przeprowadzone przez funkcjonariuszy KPP w Prudniku; • Konferencja metodyczna pn. „Razem bezpieczniej – przeciwdziałanie patologiom społecznym”; • Konferencja dla seniorów pn. „NIE-Bezpieczna jesień życia”; • Kwalifikowany kurs samoobrony dla funkcjonariuszy KPP w Prudniku w zakresie doskonalenia technik i taktyk interwencji; • Kurs doskonalenia techniki jazdy samochodem na płycie poślizgowej; • Zakup defibrylatorów oraz szkolenia w zakresie udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej z obsługą defibrylatora AED; • Instalacja monitoringu wizyjnego w Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Prudniku i Zespole Szkół Rolniczych w Prudniku; • Promocja projektu.

Zakładane rezultaty projektu	• Wydanie 73 certyfikatów z przeprowadzonych szkoleń; • Podniesienie poziomu wiedzy i umiejętności w zakresie stosowania bezpiecznego zachowania, w tym nabycie bezpieczeństwa seniorów; • Nabycie aktualnej wiedzy i podniesienie kompetencji przez 100 uczestników konferencji w zakresie poprawy bezpieczeństwa dzieci i młodzieży, w tym działań profilaktycznych; • Udoskonalenie umiejętności 20 funkcjonariuszy KPP w Prudniku w zakresie technik i taktyk interwencji w ramach kwalifikowanego kursu samoobrony; • Udoskonalenie umiejętności 20 funkcjonariuszy KPP w Prudniku w zakresie technik jazdy samochodem w warunkach ekstremalnych; • Przeszkolenie w zakresie udzielania pierwszej pomocy oraz obsługi defibrylatora AED – 35 osób; • Zwiększenie bezpieczeństwa 480 uczniów szkół objętych monitoringiem.
Źródło wiedzy nt. możliwości realizacji projektu w ramach Programu	• Informacja przekazana przez Opolski Urząd Wojewódzki.
Źródło inspiracji projektu	Projekt odpowiedzią stanowił odpowiedź na zapotrzebowanie środowiska lokalnego.
Problemy w trakcie realizacji zadań	Jedynym problemem były ograniczenia czasowe. Trudności te rozwiązywano na drodze zwiększenia nakładów czasu pracy osób zatrudnionych przy realizacji projektu.
Ocena projektu przez koordynatora	Bardzo dobra
Mocne strony projektu	• Diagnoza wykonana przed realizacją projektu. • Wielopłaszczyznowe, kompleksowe i adresowane do wielu adresatów metody wsparcia.
Poziom osiągnięcia założonych celów i rezultatów	100%
Dobre praktyki	Wzmocnienie współpracy ze służbami: Policją, Państwową Strażą Pożarną.

Źródło: Opracowanie własne EU-CONSULT Sp. z o.o. na podstawie wniosku o dofinansowanie projektu oraz rozmów przeprowadzonych z Projektodawcą

4.4. Projekt pn. „Dzieci w Gminie Nidzica przemocy mówią NIE”

Instytucją odpowiedzialną za ocenę Wniosku był Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki w Olsztynie. Projekt koordynowany był przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Nidzicy. W ramach projektu nawiązano współpracę z następującymi podmiotami:

- Centrum Usług Wspólnych (podmiot obsługujący i nadzorujący funkcjonowanie gminnych szkół i przedszkoli),
- Nidzicki Ośrodek Kultury,
- Parafia Miłosierdzia Bożego,
- Zespół Szkół Nr 1 w Nidzicy, Zespół Szkół Nr 2 w Nidzicy, Zespół Szkół Nr 3 w Nidzicy, Szkoła Podstawowa w Raczkach, Szkoła Podstawowa w Łynie, Szkoła Podstawowa w Napiwodzie, Przedszkole Nr 2 w Nidzicy i Przedszkole Nr 4 w Nidzicy-Instytucje współpracujące,
- Urząd Miejski,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Komenda Powiatowa Policji.

Tabela 6. Studium przypadku projektu pn. „Dzieci w Gminie Nidzica przemocy mówią NIE”

Opis projektu	Projekt w Gminie Nidzica stanowił wsparcie działań na rzecz bezpieczeństwa społeczności lokalnych, przyczynił się do przeciwdziałania zjawiskom patologii oraz ochrony dzieci i młodzieży, zaangażowania środowiska lokalnego i prawników instytucji do nawiązania dialogu z dziećmi i młodzieżą w zakresie ograniczania patologii.
Termin realizacji projektu	1 września do 31 grudnia 2016
Wartość dofinansowania projektu	55 220 zł
Odbiorcy projektu	Adresaci bezpośredni: • Dzieci uczestniczące w zajęciach świetlic socjoterapeutycznych i środowiskowych („Dzieci na świetlicach przemocy mówią NIE”, konkurs międzyświetlicowy, spotkania z policjantami– 240 osób,

	• Szóstoklasiści ze wszystkich 6 szkół – ok. 200 osób, • Gimnazjaliści z trzech ZS - ok. 150 osób, • Dzieci i młodzież ze wszystkich szkół i przedszkoli, które wezmą udział w zadaniu „Dzieci w szkołach i przedszkolach przemocy mówią NIE” – ok. 200 osób, • Rodzice, którzy zostaną przeszkoleni w ramach programu „Wylogowani.org”- ok. 50 osób, • Wychowawcy pracujący na świetlicach – 15 osób, • Uczestnicy konkursów plastycznych – ok. 60 osób, • Uczestnicy konkursu fotograficznego – ok. 20 osób • Uczestnicy konkursu muzycznego – ok. 8 osób, • Uczestnicy warsztatów dziennikarskich – ok.10 osób Adresaci pośredni: • Pracownicy MOPS, policjanci, pedagodzy, kuratorzy, lokalni decydenci itd. oraz rodzice i mieszkańcy uczestniczący w panelu dyskusyjnym - 70 osób, • Czytelnicy biuletynu i artykułów wydawanych przez młodzież – ok 150 osób, • Rodzice i pozostali mieszkańcy wsi, którym dzieci zaprezentują przygotowane przedsięwzięcia w ramach zadania „Dzieci na świetlicach przemocy mówią NIE”- ok. 80 osób • Osoby zainteresowane rozwojem konkursu muzycznego/osoby biorące udział w głosowaniu – ok. 300 osób (w oparciu o lata poprzednie), • Sprzedawcy alkoholu i właściciele sklepów – 25 osób.
Cel główny projektu	Wsparcie działań na rzecz bezpieczeństwa społeczności lokalnych, zmierzających do przeciwdziałania zjawiskom patologii oraz ochrony dzieci i młodzieży
Cele szczegółowe	• Podniesienie poziomu świadomości dzieci i młodzieży w zakresie szkodliwości stosowania używek, • Podniesienie poziomu wiedzy w zakresie nauki alternatywnych form spędzania wolnego czasu, zachęcenie do angażowania się w kampanie promujące życie bez patologii, używek i bez przemocy. • Zaangażowanie środowiska lokalnego i pracowników instytucji do nawiązania dialogu z dziećmi i młodzieżą w zakresie ograniczania patologii. • Zaangażowanie młodzieży – konkurs muzyczny i plastyczny,

	mające utrwaląć wiedzę społeczną na temat konsekwencji stosowania przemocy i używek. • Zachęcenie sprzedawców i właścicieli sklepów do tego, aby nie sprzedawali alkoholu nieletnim. Zrealizowanie warsztatów dziennikarskich, w ramach których młodzi ludzie wydali biuletyn dotyczący problematyki społecznej, uwrażliwiający młodych ludzi w tej tematyce i zaangażujący do szerszego spojrzenia na problemy społeczne.
Działania podejmowane w ramach projektu	• Dzieci w szkołach i przedszkolach przemocy mówią NIE; akcje profilaktyczne przygotowane przez dzieci i młodzież pod opieką nauczycieli. • Dzieci na świetlicach przemocy mówią NIE; w ramach tego zadania w 15 gminnych świetlicach zostały przeprowadzone akcje profilaktyczne • Przeciw Cyberprzemocy – Wylogowani; autorski program profilaktyczny „Wylogowani.org” EPSILON, którego celem było kształtowanie umiejętności bezpiecznego korzystania z Internetu oraz przeciwdziałanie cyberprzemocy. • Profilaktyka uzależnień od środków psychoaktywnych; program profilaktyczny dotyczący skutków zażywania przez uczniów środków psychoaktywnych. • Gimnazjaliści na 5+; IV już edycja z programu RAZEM BEZPIECZNIEJ Programu Full Power Spiryt. • Muzyka przeciw przemocy; w ramach zadania przy ścisłej współpracy z partnerami projektu, tj. Nidzickim Ośrodkiem Kultury i Parafią Miłosierdzia Bożego został przeprowadzony już po raz czwarty konkurs muzyczny • Konkurs fotograficzny „Przeciw przemocy w dzień i w nocy”. • Konkurs plastyczny „Przeciw przemocy w dzień i w nocy”. • „Opiszmy to wszystko”; w ramach zadania dla 10 osobowej grupy młodzieży (gimnazjum) zostały przeprowadzone warsztaty dziennikarskie. Podczas warsztatów uczniowie rozwinęli umiejętności oraz swoje zainteresowania i pasje. Tematyka poruszana podczas zajęć promowała życie bez używek, wolne od wszelkiego rodzaju patologii, przemocy, agresji. • „Proszę o dowód”; kampania, dotycząca problemu sprzedaży alkoholu osobom nieletnim. Zaangażowała ona

	zarówno młodzież jak i dorosłych, a przede wszystkim właścicieli sklepów posiadających koncesję na sprzedaż alkoholu, sprzedawców oraz mieszkańców. • Panel dyskusyjny „Młodzież dla dorosłych, dorośli dla dzieci”; konkurs na najciekawszy scenariusz panelu dyskusyjnego, poruszającego tematykę ograniczania zjawisk patologicznych w Gminie Nidzica wśród młodzieży. • „Świadomy Wychowawca” - dwudniowe szkolenie dla wychowawców świetlic środowiskowych i socjoterapeutycznych wchodzących w strukturę MOPS. Zakres tematyczny warsztatów: 1) Dziecko-ofiara przemocy – jak rozpoznawać sygnały świadczące o doznawaniu przez dziecko przemocy. 2) Określanie potrzeb dziecka – jak zwiększyć efektywność pomocy. 3) Cyberprzemoc – dziecko, jako ofiara przemocy rówieśniczej. 4) Kompetencje osoby udzielającej wsparcia. 5) Rozmowa z dzieckiem doświadczającym przemocy.
Zakładane rezultaty projektu	• Aktywizacja społeczności lokalnej na rzecz bezpieczeństwa dzieci i młodzieży - 2 inicjatywy, • Realizacja działań zapobiegających zjawiskom uzależnień i patologii wśród dzieci i młodzieży - 9, • Stworzenie kreatywnych i innowacyjnych zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży, wspomagających proces edukacji dla bezpieczeństwa - 5 zajęć, • Doskonalenie umiejętności funkcjonariuszy służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo dzieci i młodzieży - 2 działania, • Realizacja działań profilaktycznych mających na celu ograniczenie patologii, w tym uzależnień wśród osób małoletnich oraz przemocy, w tym przemocy w rodzinie - 7.
Źródło wiedzy nt. możliwości realizacji projektu w ramach Programu	Strona internetowa Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego oraz strona internetowa programu „Razem bezpieczniej”. Gmina Nidzica korzysta z Programu od 6 lat.
Źródło inspiracji projektu	• Działalność świetlic środowiskowych; • Współpraca Gminy Nidzica ze szkołami; • Obserwacje, rozmowy z dziećmi i młodzieżą;

	• Diagnoza przygotowywana we współpracy z policjantami i pedagogami; • Identyfikacja potrzeb i oczekiwań, a także problemów istniejących w środowisku lokalnym.
Problemy w trakcie realizacji zadań	Problemy z terminowym realizowaniem zadań – rozwiązywane na bieżąco, angażowanie dodatkowych zasobów.
Ocena projektu przez koordynatora	Bardzo dobra
Dodatkowe efekty realizacji projektu	• Zacieśnienie współpracy z partnerami; • Wzrost prestiżu Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, jako realizatora projektu oraz jego większa wiarygodność, doświadczenie.
Mocne strony projektu	• Elastyczność, • Współpraca między instytucjami, • Diagnoza problemów, • Dobór odpowiednich działań w ramach projektu.
Poziom osiągnięcia założonych celów i rezultatów	100%
Dobre praktyki	• Działania skierowane bezpośrednio do dzieci i młodzieży, które nawiązywały bezpośrednio do ich potrzeb i zainteresowań, na przykład konkurs muzyczny. • Szkolenia osób dorosłych pracujących na rzecz ograniczenia patologii u dzieci i młodzieży. • Kompleksowa realizacja działań. • Szkolenia dla kuratorów, pedagogów oraz osób, które pracują z dziećmi i z młodzieżą.

Źródło: Opracowanie własne EU-CONSULT Sp. z o.o. na podstawie wniosku o dofinansowanie projektu oraz rozmów przeprowadzonych z Projektodawcą

5. PODSUMOWANIE

W oparciu o zebrany materiał badawczy dotyczący projektów realizowanych w ramach „Programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpieczniej im. Władysława Stasiaka na lata 2016 i 2017” przygotowano poniższe wnioski końcowe i rekomendacje.

Obszar badania: Realizacja projektów

WNIOSKI

- Realizowane projekty wpisywały się w założenia i cele Programu.
- Zdecydowana większość projektów została poprzedzona analizą problemów i potrzeb lokalnych – zrealizowane działania pozwoliły na rozwiązanie zdiagnozowanych problemów i zaspokojenie istniejących potrzeb.
- Do głównych odbiorców projektów należy zaliczyć: uczniów szkół podstawowych, nauczycieli, uczniów szkół gimnazjalnych, mieszkańców społeczności lokalnych, rodziców i uczniów szkół ponadgimnazjalnych.
- W ramach przedmiotowych projektów realizowane były przede wszystkim działania edukacyjne dla dzieci i młodzieży, działania edukacyjne dla dorosłych, konferencje, szkolenia i seminaria, działania informacyjne i promocyjne, wydarzenia lokalne, kampanie społeczne, rozwój i nawiązywanie partnerstwa międzyinstytucjonalnego, działania prewencyjne Policji i innych służb, konkursy tematyczne.

REKOMENDACJE

- Istnieje potrzeba dalszej realizacji Programu z uwagi na różnorodność grup odbiorców oraz szeroki wachlarz realizowanych działań, które stanowią odpowiedź na realne zapotrzebowanie społeczności lokalnych.

Obszar badania: Efektywność realizowanych projektów

WNIOSKI

- Wszystkie zrealizowane projekty pozwoliły na osiągnięcie efektów zakładanych na etapie przygotowania wniosku o dofinansowanie, a w przypadku części projektów uzyskano również efekty dodatkowe (przede wszystkim współpraca między instytucjonalna).
- W zdecydowanej większości przypadków nie wystąpiły żadne bariery utrudniające realizację działań projektowych. W pojedynczych przypadkach, w których wystąpiły trudności, udało się je rozwiązać i nie wpłynęły one w sposób istotny na dalszą realizację projektu.
- Efekty zrealizowanych projektów będą się utrzymywać w dłuższej perspektywie czasu.

REKOMENDACJE

- Zwiększenie liczby projektów objętych dofinansowaniem w ramach Programu.
- Możliwość korzystania z doświadczenia koordynatorów lokalnych, którzy mogliby poszerzyć paletę działań w całym Programie.
- Dalsza promocja „dobrych praktyk” w ramach Programu⁵.

Obszar badania: Użyteczność Programu

WNIOSKI

- Program oceniany był pozytywnie, zarówno przez projektodawców, jak i uczestników objętych działaniami projektowymi. Byli oni przekonani o skuteczności Programu oraz zasadności jego realizacji.

⁵ Bank Dobrych Praktyk dostępny jest na stronie Programu: <http://razembezpieczniej.mswia.gov.pl/rb/bank-dobrych-praktyk> (dostęp na dzień: 13.12.2017)

- Wdrażane działania cieszyły się wysokim poziomem zainteresowania i zaangażowania ze strony mieszkańców społeczności lokalnych.
- Projekty realizowane w ramach Programu przyczyniły się w sposób realny do wzrostu bezpieczeństwa społeczności, dla której były realizowane.
- Realizowane projekty przyczyniły się do zwiększenia poczucia bezpieczeństwa społeczności, dla których były prowadzone.
- Realizowane projekty przyczyniły się do poprawy wizerunku Policji oraz wzrostu zaufania do tej służby.

REKOMENDACJE

- Zasadna jest kontynuacja Programu w dotychczas realizowanej formule, z uwagi na jego wysoką użyteczność oraz realny wpływ realizowanych działań na wzrost poziomu bezpieczeństwa w społecznościach lokalnych⁶.

Obszar badania: Zarządzanie Programem

WNIOSKI

- Projektodawcy bardzo wysoko i wysoko ocenili poszczególne elementy Programu, a w tym: współpracę z zespołami wojewódzkimi, realizację projektów, proces oceny wniosków (w sensie ogólnym), jak również koordynację i zarządzanie Programem oraz przepływ informacji pomiędzy poszczególnymi szczeblami. Zwrócili jednak uwagę na zbyt późny termin ogłaszania konkursu oraz zbyt długi okres oceny projektu, które w efekcie prowadzą do sytuacji, gdy przedział czasowy wyznaczony na realizację działań projektowych jest zbyt krótki.
- Niski poziom elastyczności Programu w przypadku konieczności modyfikacji zakresu planowanych działań.

⁶ Należy mieć na uwadze fakt, iż na ogólny poziom wzrostu poczucia bezpieczeństwa mieszkańców oraz pozostałych z wymienionych efektów, nakładają się wyniki działań realizowanych w ramach różnych przedsięwzięć.

REKOMENDACJE

- Zmiana harmonogramu realizacji Programu uwzględniająca wcześniejsze ogłaszanie konkursu (koniec roku budżetowego poprzedzającego kolejną edycję Programu).
- Skrócenie okresu oceny projektu i/lub wydłużenie czasu realizacji działań projektowych w ramach Programu.
- Możliwość bezproblemowej modyfikacji zakresu działań w ramach projektu (uwzględniających bieżącą sytuację) w trakcie jego realizacji.
- Uproszczenie procedury realizacji i rozliczania projektów.

Obszar badania: Finansowanie Programu

WNIOSKI

- Zdarzały się pojedyncze przypadki opóźnienia wypłaty środków niezbędnych do realizacji projektów.
- Projektodawcy wskazywali na możliwość podniesienia poziomu efektywności Programu wskutek zwiększenia wysokości dofinansowania, dzięki której możliwe byłoby objęcie działaniami większej liczby mieszkańców i/lub zrealizowanie większej liczby działań projektowych.

REKOMENDACJE

- Terminowe wypłaty środków finansowych.
- Zwiększenie puli środków na realizację Programu oraz kwot dofinansowania poszczególnych projektów.

Obszar badania: Promocja Programu

WNIOSKI

- Brak wiedzy na temat Programu wśród społeczności lokalnych przed realizacją działań projektowych.

REKOMENDACJE

- Realizacja kampanii społecznej Programu na poziomie ogólnopolskim.

6. ANEKS

6.1. Spis ilustracji

6.1.1. Rysunki

Rysunek 1. Cele i działania realizowane w ramach Programu	6
Rysunek 2. Etapy procesu badawczego	8
Rysunek 3. Zastosowane metody i techniki badawcze	13
Rysunek 4. Efekty osiągnięte w ramach realizowanych projektów	29

6.1.2. Tabele

Tabela 1. Dane dotyczące projektów zrealizowanych w roku 2016 w ramach „Programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpieczniej im. Władysława Stasiaka na lata 2016 i 2017”	9
Tabela 2. Liczba projektów zrealizowanych w poszczególnych województwach w ramach Programu w roku 2016.....	18
Tabela 3. Studium przypadku projektu pn. „Jak żyć bezpiecznie w gminie Sanok”	35
Tabela 4. Studium przypadku projektu pn. „Bezpieczniej na drogach w Powiecie Limanowskim 2016”	39
Tabela 5. Studium przypadku projektu pn. „Razem dla bezpieczeństwa – kompleksowe działania na rzecz społeczności lokalnych Powiatu Prudnickiego”	43
Tabela 6. Studium przypadku projektu pn. „Dzieci w Gminie Nidzica przemocy mówią NIE”	46

6.1.3. Wykresy

Wykres 1. Liczba projektów lokalnych realizowanych w roku 2016 w ramach poszczególnych obszarów Programu	16
Wykres 2. Liczba województw, w których realizowano projekty lokalne w ramach danego obszaru Programu w roku 2016	17
Wykres 3. Proszę podać nazwę województwa, na terenie którego zrealizowano projekt	19
Wykres 4. Obszar realizacji projektu	19

Wykres 5. Rodzaj podmiotu/instytucji realizującej projekt	20
Wykres 6. Kto był odbiorcą działań realizowanych w ramach projektu?	21
Wykres 7. Czy przed przystąpieniem do realizacji projektu, przeprowadzili Państwo analizę problemów i potrzeb lokalnych?.....	21
Wykres 8. Czy na skutek realizacji projektu, udało się Państwu rozwiązać zdiagnozowane problemy?	24
Wykres 9. Proszę wskazać wszystkie działania, jakie zaplanowali Państwo do zrealizowania w ramach projektu	25
Wykres 10. Jakie metody monitoringu (i źródła weryfikacji) efektów projektu zostały wykorzystane w Państwa projekcie?	28
Wykres 11. Czy udało się Państwu osiągnąć zakładane efekty?	29
Wykres 12. Czy uzyskali Państwo efekty projektu, których nie przewidziano na etapie pisania wniosku o dofinansowanie?	30
Wykres 13. Czy podczas realizacji projektu natrafili Państwo na problemy?	30
Wykres 14. Czy według Państwa efekty zrealizowanego przez Państwa projektu będą trwałe?	31
Wykres 15. Czy Państwa zdaniem projekt przyczynił się do zwiększenia realnego bezpieczeństwa społeczności, dla której był realizowany?	31
Wykres 16. Czy Państwa zdaniem realizowany przez Państwa projekt przyczynił się do zwiększenia poczucia bezpieczeństwa społeczności, dla której był realizowany?	32
Wykres 17. Czy Państwa zdaniem realizowany przez Państwa projekt przyczynił się do poprawy wizerunku Policji i wzrostu zaufania do tej służby?	32
Wykres 18. Jak oceniają Państwo poszczególne elementy „Programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpieczniej im. Władysława Stasiaka na lata 2016 i 2017”?	33

6.2. Wzór kwestionariusza ankiety internetowej (CAWI)

WPROWADZENIE																	
Szanowni Państwo, Firma EU-CONSULT Sp. z o.o. na zlecenie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji prowadzi obecnie badanie efektywności projektów lokalnych w ramach „Programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpiecznie im. Władysława Stasiaka na lata 2016 i 2017”, skierowanego do Projektodawców z roku 2016. W związku z powyższym prosimy o wzięcie udziału w badaniu ankietowym i udzielenie szczerych i wyczerpujących odpowiedzi na zadawane pytania. Prosimy o wybranie jednej odpowiedzi, o ile w pytaniu nie zaznaczono innej możliwości.																	
CZĘŚĆ WŁAŚCIWA ANKIETY																	
1. Proszę wpisać nazwę projektu: ☐																	
2. Proszę podać nazwę województwa, na terenie którego zrealizowano projekt: <table border="0"> <tbody> <tr> <td>☐ Dolnośląskie</td> <td>☐ Podkarpackie</td> </tr> <tr> <td>☐ Kujawsko-pomorskie</td> <td>☐ Podlaskie</td> </tr> <tr> <td>☐ Lubelskie</td> <td>☐ Pomorskie</td> </tr> <tr> <td>☐ Lubuskie</td> <td>☐ Śląskie</td> </tr> <tr> <td>☐ Łódzkie</td> <td>☐ Świętokrzyskie</td> </tr> <tr> <td>☐ Małopolskie</td> <td>☐ Warmińsko-mazurskie</td> </tr> <tr> <td>☐ Mazowieckie</td> <td>☐ Wielkopolskie</td> </tr> <tr> <td>☐ Opolskie</td> <td>☐ Zachodniopomorskie</td> </tr> </tbody> </table>		☐ Dolnośląskie	☐ Podkarpackie	☐ Kujawsko-pomorskie	☐ Podlaskie	☐ Lubelskie	☐ Pomorskie	☐ Lubuskie	☐ Śląskie	☐ Łódzkie	☐ Świętokrzyskie	☐ Małopolskie	☐ Warmińsko-mazurskie	☐ Mazowieckie	☐ Wielkopolskie	☐ Opolskie	☐ Zachodniopomorskie
☐ Dolnośląskie	☐ Podkarpackie																
☐ Kujawsko-pomorskie	☐ Podlaskie																
☐ Lubelskie	☐ Pomorskie																
☐ Lubuskie	☐ Śląskie																
☐ Łódzkie	☐ Świętokrzyskie																
☐ Małopolskie	☐ Warmińsko-mazurskie																
☐ Mazowieckie	☐ Wielkopolskie																
☐ Opolskie	☐ Zachodniopomorskie																
3. Obszar realizacji projektu: ☐ Osiedle ☐ Kilka osiedli ☐ Miasto ☐ Gmina ☐ Kilka gmin ☐ Powiat ☐ Województwo																	
4. Rodzaj podmiotu/instytucji realizującej projekt: ☐ Jednostka samorządu terytorialnego (JST) ☐ Organizacja pozarządowa (NGO) ☐ Inne, jakie? 																	

5. Kto był odbiorcą działań realizowanych w ramach projektu? (Proszę zaznaczyć wszystkie właściwe odpowiedzi.)

- ☐ Przedszkolaki
- ☐ Uczniowie szkół podstawowych
- ☐ Uczniowie szkół gimnazjalnych
- ☐ Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych
- ☐ Nauczyciele
- ☐ Dyrekcja placówek oświatowych
- ☐ Rodzice
- ☐ Mieszkańcy
- ☐ Przedsiębiorcy
- ☐ Inne, jakie?

6. Czy przed przystąpieniem do realizacji projektu, przeprowadzili Państwo analizę problemów i potrzeb lokalnych?

- ☐ Tak –Jakie były wyniki przeprowadzonej diagnozy?

- ☐ Nie (Proszę przejść do pytania 8.)

7. Czy na skutek realizacji projektu, udało się Państwu rozwiązać zdiagnozowane problemy?

- ☐ Zdecydowanie tak
- ☐ Raczej tak
- ☐ Raczej nie
- ☐ Zdecydowanie nie

8. W ramach którego obszaru tematycznego Programu „Razem bezpieczniej” realizowali Państwo projekt? (Jeśli projekt obejmował kilka obszarów, proszę wskazać priorytetowy.)

- ☐ Bezpieczeństwo w miejscach publicznych ze szczególnym uwzględnieniem tworzenia lokalnych systemów bezpieczeństwa
- ☐ Przeciwdziałanie zjawiskom patologii oraz ochrona dzieci i młodzieży
- ☐ Edukacja dla bezpieczeństwa

9. Proszę wskazać wszystkie działania, jakie zaplanowali Państwo do zrealizowania w ramach projektu:

- ☐ Analizy i badania
- ☐ Działania edukacyjne dla dorosłych
- ☐ Działania edukacyjne dla dzieci i młodzieży
- ☐ Działania legislacyjne
- ☐ Działania prewencyjne patrolowe, porządkowe i kontrolne Policji i służb ochrony bezpieczeństwa
- ☐ Informacja i promocja
- ☐ Kampanie społeczne
- ☐ Konferencje, szkolenia, seminaria
- ☐ Publikacje edukacyjne
- ☐ Rozwój i nawiązywanie partnerstwa między różnymi instytucjami
- ☐ Wydarzenia lokalne – festyny, spotkania
- ☐ Inne, jakie?

.....
10. Jakie były oczekiwane efekty projektu? (Proszę je wymienić.) ☐
11. Jakie metody monitoringu (i źródła weryfikacji) efektów projektu zostały wykorzystane w Państwa projekcie? ☐ Statystyki Policji, Straży Miejskiej i/lub Państwowej Straży Pożarnej ☐ Sonda uliczna ☐ Ankiety bezpośrednie w wersji papierowej udostępnione w miejscach publicznych ☐ Ankiety elektroniczne ☐ Testy przed i po interwencji ☐ Spotkania monitorujące ☐ Listy obecności ☐ Wywiady (np. z nauczycielami, psychologami) ☐ Analiza danych wtórnych (źródła internetowe, publikacje zwarte, media, inne) ☐ Inne, jakie?
12. Czy udało się Państwo osiągnąć zakładane efekty? ☐ Zdecydowanie tak (100%) ☐ Raczej tak (99-75%) ☐ Raczej nie (74-50%) ☐ Zdecydowanie nie (poniżej 50%)
13. Czy uzyskali Państwo efekty projektu, których nie przewidziano na etapie pisania wniosku o dofinansowanie? ☐ Tak – Jakie? ☐ Nie
14. Czy podczas realizacji projektu natrafili Państwo na problemy? ☐ Tak ☐ Nie (Proszę przejść do pytania 16.)
15. Jakiego rodzaju problemy pojawiły się podczas realizacji projektu? ☐ Organizacyjne – proszę je wymienić: ☐ Finansowe – proszę je wymienić: ☐ Sprawozdawczość – proszę je wymienić:

..... ☐ Biurokratyczne – proszę je wymienić: ☐ Inne – Jakie? 					
16. Jak Pan/i ocenia zrealizowane w ramach projektu działania? Czy były one skuteczne?					
☐ Zdecydowanie tak ☐ Raczej tak ☐ Raczej nie ☐ Zdecydowanie nie					
17. Czy według Państwa efekty zrealizowanego przez Państwa projektu będą trwałe?					
☐ Zdecydowanie tak ☐ Raczej tak ☐ Raczej nie ☐ Zdecydowanie nie ☐ Trudno powiedzieć					
18. Czy Państwa zdaniem projekt przyczynił się do zwiększenia realnego bezpieczeństwa społeczności, dla której był realizowany?					
☐ Zdecydowanie tak ☐ Raczej tak ☐ Raczej nie ☐ Zdecydowanie nie ☐ Trudno powiedzieć					
19. Czy Państwa zdaniem realizowany przez Państwa projekt przyczynił się do zwiększenia poczucia bezpieczeństwa społeczności, dla której był realizowany?					
☐ Zdecydowanie tak ☐ Raczej tak ☐ Raczej nie ☐ Zdecydowanie nie ☐ Trudno powiedzieć					
20. Czy Państwa zdaniem realizowany przez Państwa projekt przyczynił się do poprawy wizerunku Policji i wzrostu zaufania do tej służby?					
☐ Zdecydowanie tak ☐ Raczej tak ☐ Raczej nie ☐ Zdecydowanie nie ☐ Trudno powiedzieć					
21. Jak oceniają poszczególne elementy „Programu ograniczania	Zdecydowanie wysoko	Raczej wysoko	Ani wysoko, ani	Raczej nisko	Zdecydowanie nisko

przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpieczniej im. Władysława Stasiaka na lata 2016 i 2017”?			nisko		
przepływ informacji	☐	☐	☐	☐	☐
koordynacja i zarządzanie	☐	☐	☐	☐	☐
ocena wniosków	☐	☐	☐	☐	☐
realizacja projektów	☐	☐	☐	☐	☐
współpraca z zespołem wojewódzkim - koordynatorem	☐	☐	☐	☐	☐
22. Jakie działania mogłyby według Państwa wpłynąć na podniesienie skuteczności Programu?					
☐					
☐					
☐					
Dziękujemy za udział w badaniu.					